

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Bilthoven

RIVM-rapport 251701 036

**Verkeer en vervoer in de
Milieubalans 1998**

R.M.M. van den Brink, J.A. Annema

februari 1999

Dit rapport is opgesteld als onderdeel van het project Milieubalans 1998, in opdracht en ten laste van het ministerie van VROM, Directoraat-Generaal Milieubeheer, directie Strategische Planning, RIVM-projectnummer 251701.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Postbus 1, 3720 BA Bilthoven
Telefoon: 030-2749111, Fax: 030-2742971

VERZENDLIJST

- 1 DGM, Directie Strategische Planning
- 2 plv. Directeur-Generaal Milieubeheer, Dr Ir B.C.J. Zoeteman

- 3 Prof. Dr P. Nijkamp - Vrije Universiteit Amsterdam
- 4 Prof. Dr P. Rietveld - Vrije Universiteit Amsterdam
- 5 Prof. Dr F. den Butter - Vrije Universiteit
- 6 Prof. Dr P.H.L. Bovy - Technische Universiteit Delft
- 7 Prof. Dr A.I.J.M. van der Hoorn - Universiteit van Amsterdam/AVV
- 8 Prof. Dr M. van Maarseveen - Technische Universiteit Twente
- 9 Prof. Dr Ir P.A. Steenbrink – Katholieke Universiteit Nijmegen
- 10 Prof. Dr C. Vlek – Rijksuniversiteit Groningen

- 11 Mr J. Enter - VROM/DGM
- 12 Ir M. van den Berg - VROM/DGM
- 13 Drs H.C.G.M. Brouwer - VROM/DGM
- 14 Ir H.L. Baarbé - VROM/DGM
- 15 Dr C. Havenith - VROM/DGM
- 16 Ir J.J.M. Henssen - VROM/DGM
- 17 Ir B.J.F. Kortbeek - VROM/DGM
- 18 Mr M.C. Kroon - VROM/DGM
- 19 Drs H.E. ten Velden - RPD
- 20 Drs J. Schnitseler - V&W-DGG
- 21 Drs R. Braakenburg van Backum - V&W
- 22 Drs J.G. Veldhuis - RLD
- 23 Ing. H. Flikkema - AVV
- 24 E. Hemmen - AVV
- 25 Ir P.C.M. Polak - AVV
- 26 Ir J. van der Waard – AVV
- 27 Dhr. H. Besseling – AVV
- 28 Drs J. van den Roovaart - RIZA
- 29 Drs E.J. Dietz - CBS
- 30 Ing. J.A.P. Klein - CBS
- 31 Drs J.J. Schlösser - CBS
- 32 Dhr. E. van Gelder – CBS
- 33 Drs M.A. Koning - CPB
- 34 Ir J.J.E.A van Meel - NOVEM
- 35 Drs J.C.G. Kampfraath - NOVEM
- 36 Dr G.J. van Oortmarssen - NOVEM
- 37 Drs E. Schol - ECN
- 38 Ir P. Kroon - ECN
- 39 Ir W. J. van Grondelle - SNM
- 40 Ir P.H.R. Langeweg - ANWB
- 41 Ing. R. Hendriks - ANWB, redactie verkeerskunde
- 42 Ing. A.J.M. Hermes - BOVAG
- 43 Dr Ir P. Jongenburger - Shell
- 44 R. Broekhuizen - MOBIL
- 45 Drs W. Korver - TNO-INRO
- 46 Ir E.J. Verroen - TNO-INRO
- 47 Ir F. de Roo – TNO-TPD
- 48 Ir R.C. Rijkeboer - TNO-WT
- 49 Dhr. R. Gense - TNO-WT
- 50 Ir J. Hulskotte - TNO-MEP
- 51 Drs Ing. P.M. Blok, BEA
- 52 Dr H.J. Meurs, MuConsult

- 53 Dr G.C. de Jong, HCG
54 Ing. P.M. Peeters, Peeters advies
55 Ir C. Harders, TRANSEK (Zweden)
56 Ing. K.L. van de Zande, AGV
57 H. Cornelisse, Goudappel Coffeng
58 Drs J.M. Francke, NEA
59 Ir A.N. Bleijenberg, Centrum voor energiebesparing en schone technologie
60 Ir J.M.W. Dings, Centrum voor energiebesparing en schone technologie
61 Ir P. Janse, Centrum voor energiebesparing en schone technologie
62 Drs U.Ph. Blom, B&A
63 Dhr. L. Schipper - IEA (Frankrijk)
64 Drs J. Steijn – VNO-NCW
65 Grontmij
66 Heidemij
67 Ir Th.J.H. Schoemaker, TUD
68 Ir P.M. Schrijnen, TUD
69 C. Kuijpers, Katholieke Universiteit Leuven, Centrum voor Economische Studies.
70 S. Kreuger, Provincie Utrecht
71 Depot van Nederlandse publikaties en Nederlandse bibliografie
72 SWIDOC
73 Projectbureau Integrale Verkeers- en Vervoerstudies
74 Bibliotheek VU
75 Bibliotheek UvA
76 Bibliotheek Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie, UvA
77 Bibliotheek SEO
78 Bibliotheek RPD
79 Bibliotheek V&W
80 Bibliotheek AVV
81 Bibliotheek TUD
82 Bibliotheek RUU
83 Bibliotheek KUN
84 Bibliotheek HTV
- 85 Directie RIVM
86 Ir F. Langeweg
87 Drs R.J.M. Maas
88 Dr. J.A. Hoekstra
89 Drs O.J. van Gerwen
90 Dr Th.G. Aalbers
91 Dr G.P. van Wee
92 Drs. ing. K.T. Geurs
93 Ir P.F.L. Feimann
94 Drs K. van Velze
95-97 Auteurs
98 Hoofd Bureau Voorlichting en Public Relations
99 Bibliotheek RIVM/BMV
100 Bibliotheek RIVM/LAE
101 Bibliotheek RIVM
102-115 Bureau Rapportenbeheer
- 116-140 Reserve-exemplaren

INHOUD

ABSTRACT	7
SAMENVATTING EN CONCLUSIES	9
1. INLEIDING	11
2. VOLUME- EN BELEIDSONTWIKKELINGEN	13
2.1 INLEIDING	13
2.2 GEBRUIKTE STATISTIEKEN.....	13
2.3 GEREALISEERDE VOLUME-ONTWIKKELINGEN 1985-1997	16
2.4 GEPROGNOTISEERDE VOLUME-ONTWIKKELINGEN 1997-2002	19
2.5 ONTWIKKELINGEN IN HET BELEID	20
3. ENERGIEGEBRUIK EN EMISSIES	23
3.1 INLEIDING	23
3.2 ENERGIEGEBRUIK 1985-1997 EN 2002.....	24
3.2.1 <i>Energiegebruik per kilometer in het wegverkeer</i>	25
3.3 ENERGIE-AFZET 1985-1997 EN 2002	29
3.4 EMISSIES VAN CO ₂ CONFORM IPCC EN 'NEDERLANDS GRONDGEBIED'	32
3.5 EMISSIES VAN OVERIGE STOFFEN	35
3.6 GEPROGNOTISEERDE ONTWIKKELINGEN ENERGIEGEBRUIK EN EMISSIES	39
LITERATUUR	43
BIJLAGEN	47
BIJLAGE 1: BEREKENING NO _x -EMISSIEREDUCTIE IN 2002 ALS GEVOLG VAN NMP3	49
BIJLAGE 2 OVERZICHTSTABELLEN VOLUME, ENERGIE EN EMISSIES	51

ABSTRACT

In September 1998 the Dutch National Institute of Public Health and the Environment (RIVM) published the fourth National Environmental Balance (MB98) in Dutch. Here, the environmental quality resulting (partly) from the environmental policy at the time is quantified for the period 1985-1997. Supplemental to this fourth Environmental Balance is an outlook for the period 1997-2002. This report serves as a background document for the section on transport in the MB98.

Major conclusions drawn from this outlook are: (1) the increase in the use of most transport modes in 1997 compared to 1996 and the prediction that in 2000 the use of passenger cars will be approximately 5% higher than the SVV-II policy target; (2) the increase in CO₂ emissions by road traffic up to at least 2002, mainly because short-term improvements in energy efficiency of passenger cars are not expected; (3) the decrease in other emissions (aerosols, CO, VOC, NO_x and SO₂) as a result of the successful penetration of the three-way catalytic convertor in the passenger car and light-duty vehicle stocks. The forecast for the emissions up to 2002 is a further decrease, except for SO₂; (4) the approximate 7% increase in CO₂ emissions from the use of Dutch bunker fuels by international sea and air transport in 1997 compared to 1996. CO₂ emissions from these bunker fuels amount to more than twice the CO₂ emissions from passenger cars on Dutch territory.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Op prinsjesdag 1998 presenteerde het RIVM als milieuplanbureau haar vierde Milieubalans (RIVM, 1998). De milieubalans 1998 (MB98) beschouwt de veranderingen in de kwaliteit van het milieu in de periode 1985-1997. Deze veranderingen zijn onder andere het resultaat van de uitvoering van het milieubeleid. Bovendien is in de MB98 voor het eerst een kortetermijnprognose tot 2002 opgenomen.

Dit document dient als verantwoording voor de informatie over de doelgroep verkeer en vervoer die in de Milieubalans 1998 en in de op internet verschenen 'Achtergronden bij de Milieubalans 1998' zijn gepresenteerd.

De belangrijkste bevindingen zijn:

- het gebruik van de meeste vervoermiddelen is in 1997 toegenomen. Het personenautogebruik zal in 2000 circa 5% hoger zijn dan de SVV-II-doelstelling.
- de CO₂-emissie door het wegverkeer zal, bij inzet van het huidige beleid, tenminste tot 2002 blijven toenemen, mede doordat pas op langere termijn verbeteringen in de brandstofefficiency van het personenautopark worden verwacht.
- de overige emissies door de doelgroep verkeer en vervoer (fijn stof, CO, VOS, NO_x en SO₂) zijn in 1997 verder afgenomen met name door de succesvolle penetratie van de geregelde driewegkatalysator in het personen- en bestelautopark. Tot 2002 wordt met uitzondering van SO₂ een verdere daling van de emissies verwacht.
- de CO₂-emissies als gevolg van het gebruik van Nederlandse bunkers door de internationale binnenvaart, luchtvaart en zeevaart was in 1997 circa 7% hoger dan in 1996. De CO₂-emissies uit deze bunkers bedragen evenveel als ruim 2 maal de CO₂-emissies door personenauto's op Nederlands grondgebied.

1. INLEIDING

Op prinsjesdag 1998 presenteerde het RIVM als milieuplanbureau haar vierde Milieubalans (RIVM, 1998a). De milieubalans 1998 (MB98) beschouwt de veranderingen in de kwaliteit van het milieu in de periode 1985-1997. Deze veranderingen zijn onder andere het resultaat van de uitvoering van het milieubeleid. Bovendien is in de MB98 voor het eerst een kortetermijnprognose tot 2002 opgenomen. Naast de MB98 in gedrukte vorm zijn op Internet de achterliggende gegevens bij de MB98 verschenen (RIVM, 1998b). Het betreft tabellen met verklarende tekst.

In het onderhavige rapport 'Verkeer en Vervoer in de Milieubalans 1998' wordt de in de Milieubalans 1998 en in de 'Achtergronden' gepresenteerde informatie over de doelgroep verkeer en vervoer verantwoord. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de volume-ontwikkelingen tussen 1985 en 1997 en wordt een prognose gegeven voor de verwachte volume-ontwikkelingen tot 2002. In bijlage 2 is een volledig overzicht gegeven van de volume-ontwikkelingen tussen 1980 en 1997. Hoofdstuk 3 gaat in op de emissies, emissiefactoren en energiegebruik door het verkeer in de periode 1985-1997 en ook hier zijn prognoses tot 2002 gegeven. In bijlage 2 zijn uitgebreide tabellen met energiegebruik en emissies voor de periode 1980 tot 1997 te vinden. Bovendien zijn in deze bijlage voor verschillende voertuigcategorieën in het wegverkeer de emissiefactoren opgenomen.

2. VOLUME- EN BELEIDSONTWIKKELINGEN

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de volume- en beleidsontwikkelingen die zich in de periode 1985-1997 hebben voorgedaan in de verkeers- en vervoersector.

Na een korte verantwoording van de geraadpleegde statistieken in paragraaf 2.2 wordt in paragraaf 2.3 achtereenvolgens ingegaan op de ontwikkeling van de verkeersprestaties door het wegverkeer en de ontwikkeling in de omvang van het goederen- en personenvervoer. Paragraaf 2.4 geeft de prognose voor de volumeontwikkelingen tot 2002. Paragraaf 2.5 tot slot geeft een actualisatie van de beleidsontwikkelingen en behandelt brandstofaccijnzen en brandstofprijzen en de invloed hiervan op het autogebruik.

2.2 Gebruikte statistieken

Volumeontwikkelingen hebben betrekking op het Nederlands grondgebied. Dat betekent dat het gebruik van Nederlandse voertuigen in het buitenland niet is opgenomen, en het gebruik van buitenlandse voertuigen in Nederland wel. Evenals voor MB95, MB96 en MB97 is ook voor MB98 voor de volumeontwikkelingen van de diverse voer- en vaartuigcategorieën gepoogd uitsluitend gebruik te maken van gegevens van het CBS. Daar waar een uitzondering op deze regel is gemaakt zal dit in de navolgende paragrafen worden toegelicht.

Voertuigkilometrages Wegverkeer

Het CBS bleek voor alle wegverkeerscategorieën, met uitzondering van personenauto's, een herschatting te hebben gedaan van de voertuigkilometrages voor de jaren 1994-1996. Aangezien de emissies voor de jaren 1995 en 1996 reeds waren vastgesteld, en niet meer konden worden gewijzigd, is na overleg met de taakgroep verkeer en vervoer (CBS, RIVM, TNO, RIZA) besloten in de MB98 geen gebruik te maken van de nieuw geschatte voertuigkilometrages. In plaats daarvan is besloten de relatieve ontwikkeling tussen 1996 en 1997 te projecteren op de 'verouderde' 1996-kilometrages. De reden voor deze aanpak is tweeledig: 1) het CBS zal in 1999 naar verwachting met een geheel nieuwe reeks (1993-1998) voor de voertuigkilometrages van bestelauto's, vrachtwagens, trekkers en autobussen komen, naar aanleiding van een nieuwe nog te verrichten BedrijfsVoertuigenEnquête (BVE) en 2) de methodiek voor het berekenen van het energiegebruik en de emissies van wegverkeer wordt naar verwachting vanaf 1999 zeer grondig herzien waardoor vrijwel zeker een trendbreuk ontstaat.

Om niet twee jaar achtereenvolgens de historische gegevens te moeten veranderen is besloten de gegevens voor 1994 tot en met 1996 over te nemen van het voorgaande jaar (MB97) en voor 1997 een 'fictieve' waarde te berekenen. In de MB99 zullen zoals gezegd alle gegevens met betrekking tot bedrijfsvoertuigen voor de jaren 1994-1997 worden herzien. In tabel 2.1 is een overzicht van oude en nieuwe CBS-gegevens te vinden evenals de reeks zoals gebruikt in de MB98.

Tabel 2.1: Voertuigkilometrages CBS versus MB98

[mln kms]	1994		1995		1996		1997	
	MB98 ^{a)}	CBS ^{b)}	MB98 ^{a)}	CBS ^{b)}	MB98 ^{a)}	CBS ^{b)}	MB98 ^{a)}	CBS ^{b)}
personenauto's	89089	89094	89978	89973	89768	89661	93081	idem
motortweewielers	1324	1831	1408	1357	1518	1456	1525	1522
bromfietsen	1341	idem	1210	idem	1210	1110	1054	1010
bestelauto's	10456	idem	10706	10975	10526	11769	11304	12639
vrachtauto's	3710	3720	3898	3899	3918	3802	3899	3746
trekkers	2772	2759	3017	3018	3184	3138	3263	3187
autobussen	615	622	647	644	631	646	606	621
spec. voertuigen	272	271	285	292	312	327	338	354
wegverkeer	109579	109587	111418	111341	111066	111888	115069	116160

a) Emissies Mobiele Bronnen (CBS, meerdere jaargangen, b)

b) personenauto's, motortweewielers en autobussen: (CBS, 1998b); overige categorieën 1994-1996: (CBS, 1998c); overige categorieën 1997: Schriftelijke informatie CBS (J.A.P. Klein, 28 mei 1998)

Ladingtonkilometers in het goederenvervoer

Het betreft bij het wegtransport, het railvervoer en de binnenvaart het op Nederlands territorium vervoerde aantal ladingtonkilometers door Nederlandse en buitenlandse voer- of vaartuigen. Bij de zeescheepvaart wordt in de MB98 het aantal in Nederlandse havens geloste en geladen tonnen gerapporteerd. De gegevens voor het wegtransport worden jaarlijks geschat door het CBS in Heerlen. Zij baseren zich op het voertuigkilometrage van Nederlandse vrachtvoertuigen op Nederlands grondgebied uit de BVE en doen een bijschatting voor buitenlandse vrachtvoertuigen op basis van im- en exportgegevens. Deze gegevens worden niet door het CBS gepubliceerd. Ook de gegevens voor binnenvaart en railvervoer zijn afkomstig van het CBS te Heerlen. De gegevens voor de zeescheepvaart zijn afkomstig uit Kerncijfers Verkeer en Vervoer 1998 (CBS, 1998d).

Reizigerkilometers in het personenvervoer

Het betreft het op Nederlands grondgebied afgelegde reizigerkilometer door zowel Nederlanders als buitenlanders. Voor de jaren 1980-1996 is gebruik gemaakt van de Statistiek van het Personenvervoer. Aangezien ten tijde van het schrijven van de MB98 de Statistiek van het Personenvervoer 1997 nog niet beschikbaar was is voor 1997 gebruik gemaakt van 'Kerncijfers Verkeer en Vervoer 1998 en voor een deel van het

OVG 1997 (fiets, bromfiets en voetganger). Het OVG betreft alleen de afgelegde reizigerkilometers op Nederlands grondgebied, hetgeen voor fiets, bromfiets en voetganger niet of nauwelijks zal verschillen van het aantal reizigerkilometers op Nederlands grondgebied.

Luchtvaart

Voor gegevens met betrekking tot de luchtvaart is gebruik gemaakt van het CBS (1998a). Het CBS maakt op haar beurt gebruik van gegevens van Amsterdam Airport Schiphol (AAS). In 1997 was volgens het jaarverslag van AAS het totaal aantal vliegbewegingen 367.525 (AAS, 1998), terwijl CBS voor 1997 uitkomt op 361.910 vliegbewegingen (CBS, 1998a). De reden voor dit verschil is dat het CBS bij AAS de zogenoemde overlandvluchten opvraagt (vertrek vanaf Schiphol aankomst op andere luchthaven of vertrek andere luchthaven aankomst op Schiphol). Daarnaast rapporteert CBS in de Statistiek van de Luchtvaart ook de terreinvluchten waarbij een vliegtuig van Schiphol vertrekt en, zonder een andere luchthaven aan te doen, ook weer op Schiphol landt. Volgens het CBS waren er in 1997 10.748 vliegbewegingen ten behoeve van terreinvluchten. In totaal komt het CBS dus op 372.658 vliegbewegingen in 1997 terwijl AAS zoals gezegd 367.525 vliegbewegingen rapporteert. De verklaring van het schijnbare verschil is dat AAS elke terreinvlucht als één vliegbeweging telt in plaats van de feitelijke twee vliegbewegingen (zie tabel 2.2). Wanneer de helft van het aantal terreinvluchten wordt opgeteld bij de het totaal aantal overlandvluchten wordt globaal de AAS-gegevens verkregen (zie tabel 2.2). De grenzen die door de regering aan de luchthaven Schiphol worden gesteld (360.000 vliegbewegingen in 1997, 380.000 vliegbewegingen in 1998) hebben betrekking op het aantal vliegbewegingen volgens de definitie van AAS.

Tabel 2.2: Vliegbewegingen Schiphol volgens Amsterdam Airport Schiphol en het CBS

[* 1000]		1990	1997
CBS ^{a)}	Overlandvluchten	236,4	361,9
	Terreinvluchten	15,4	10,7
	Totaal aantal vluchten	251,8	372,7
	Overlandvluchten + ½ * Terreinvluchten	244,1	367,3
AAS ^{b)}	Vliegbewegingen	246,5	367,5

a) Statistiek van de Luchtvaart 1997 (CBS, 1998a)

b) Statistical Annual Review (AAS, 1998)

Aankomende en vertrekkende passagiers worden op een luchthaven ingedeeld in drie groepen; 1) passagiers waarvan de reis begint of eindigt op een desbetreffende luchthaven (niet-transito), 2) passagiers die met hetzelfde vliegtuig of met hetzelfde vluchtnummer aankomen als weer weggaan (direct-transito) en 3) passagiers die met

een ander vliegtuig of met ander vluchtnummer aankomen als weer vertrekken (indirect-transito). De direct-transito passagiers worden één keer geteld (of bij aankomst of bij vertrek), de indirect-transito passagiers worden daarentegen, evenals niet-transito passagiers, twee keer geteld (en bij aankomst en bij vertrek).

Voor wat betreft aantallen passagiers rapporteert het CBS alle niet-transito passagiers en de indirect-transito passagiers en dus niet de direct-transito passagiers. In 1997 werden er op Schiphol 31,02 miljoen niet-transito en indirect-transito passagiers geteld en werden er 0,55 miljoen direct-transito passagiers geteld. In de Milieubalans 1998 wordt, evenals door het CBS wordt gedaan, de sommatie van het aantal niet-transito en het aantal indirect-transito passagiers gerapporteerd. Door de luchthaven Schiphol wordt over het algemeen voor het aantal passagiers in 1997 het aantal passagiers inclusief direct-transito naar buiten gebracht (31,57 miljoen).

2.3 Gerealiseerde volume-ontwikkelingen 1985-1997

Deze paragraaf gaat in op de volume-ontwikkelingen zoals die zich hebben voorgedaan in de periode 1985-1997. In bijlage B-1a en B-1b wordt het totale overzicht van de volume-ontwikkelingen in de periode 1980-1997 gegeven. In deze paragraaf komen achtereenvolgens de volgende ontwikkelingen aan bod:

- in het personenvervoer (reizigerskilometers op Nederlands grondgebied),
- in het goederenvervoer (ladingtonkilometers/tonnen op Nederlands grondgebied),
- in het wegverkeer (voertuigkilometers op Nederlands grondgebied) en
- in de luchtvaart op Schiphol (aantal vliegbewegingen, aantal passagiers, aantal tonnen vracht) aan bod.

Allereerst wordt het personenvervoer besproken.

Tabel 2.3 Volume-ontwikkeling personenvervoer in de periode 1985-1997

[mln reizigerkilometers]	1985	1986	1990	1995	1996	1997	index 1997	
							'86=100	'96=100
Personenauto	117,4	123,1	134,3	146,8	145,9	151,2	123	104
Openbaar vervoer	15,4	15,1	16,6	20,0	20,3	20,8 ^{a)}	138	102
<i>waarvan: bus/tram/metro</i>	6,4	6,2	5,5	6,0	6,2	6,3 ^{a)}	102	102
<i> trein</i>	9,0	8,9	11,1	14,0	14,1	14,5 ^{b)}	163	103
Overig beroepsvervoer (o.a. taxi)	6,6	6,5	7,6	8,2	8,2	8,2	126	100
Motortweewieler	0,9	0,9	1,1	1,6	1,7	1,7	189	100
Bromfiets	1,7	1,8	1,5	1,2	1,2	1,2	67	100
Fiets	11,9	12,0	13,1	13,3	12,6	13,6	113	108
Voetganger	5,1	4,9	5,0	5,6	5,5	5,6	114	102
Totaal (exclusief luchtvaart)	159,0	164,3	179,2	196,6	195,3	202,1	123	103

bron: Statistiek van het Personenvervoer (1998b)

a) definitief cijfer uit Statistiek van het personenvervoer 1997, wijkt af van voorlopige gegevens in Kerncijfers Verkeer en Vervoer 1998

b) in de Statistiek van het personenvervoer staat 14,3, dit blijkt volgens het CBS een drukfout te zijn

De totale personenmobiliteit op Nederlands grondgebied, uitgedrukt in het aantal door personen afgelegde kilometers (reizigerskilometers), is in 1997 met ruim 3% gestegen (zie tabel 2.3). Over de periode 1985-1995 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse stijging van het aantal reizigerkilometers per personenauto ruim 2%. Tussen 1995 en 1996 nam het aantal reizigerkilometers per personenauto plotseling weer af. Tussen 1996 en 1997 echter blijkt het aantal reizigerkilometers per personenauto weer met circa 4% te zijn toegenomen. Aangezien de gemiddelde bezetting van de personenauto tussen 1996 en 1997 niet veranderde is ook het aantal personenautokilometers in 1997 met 4% gestegen ten opzichte van 1996 (zie tabel 2.5).

Deze stijging komt voor het grootste gedeelte voor rekening van het woon-werkverkeer. Het gemiddelde jaarkilometrage van personenauto's over alle motieven (zaken, woon-werk, vakantie en overig) is van 16.270 in 1996 toegenomen tot 16.550 in 1997 (verschil 280). Van het totale jaarkilometrage legde een personenauto in 1996 gemiddeld 4.110 km in het woon-werkverkeer af. In 1997 is dit gemiddelde jaarkilometrage in het woon-werkverkeer toegenomen tot 4.310 (verschil 200). Circa 70% van de stijging van het personenautokilometrage komt dus voor rekening van de toename van het woon-werkverkeer per personenauto.

Het aantal reizigerskilometers in het openbaar vervoer en per fiets stegen met respectievelijk 2,5 en 8%. Het aandeel van de personenauto in het aantal reizigerkilometers schommelt al sinds 1980 rond de 75%. Het aandeel van het openbaar vervoer steeg door de invoering van de OV-studentenkaart van 10,1% in 1990 tot 12,5% in 1991. In de jaren daarna is dit aandeel jaarlijks afgenomen tot 11,2% in 1997.

Tabel 2.4 *Volume-ontwikkeling goederenvervoer op Nederlands grondgebied in de periode 1985-1997*

[mld ladingtonkilometers]	1985	1986	1990	1995	1996	1997 ^{a)}	index 1997	
							'86=100	'96=100
Wegtransport	27,3	28,9	35,3	42,3	42,4	42,9	148	101
<i>waarvan binnenlands vervoer</i>	18,4	19,2	22,9	27,0	27,6	27,7	144	100
Railtransport	3,3	3,1	3,1	3,0	3,1	3,4	110	109
Binnenvaart	32,8	34,5	35,7	34,6	35,5	38,0	110	107
subtotaal weg/rail/binnenvaart ^{b)}	63,4	66,4	74,1	79,8	81,0	84,3	127	104
Zeescheepvaart (miljard kg)	328	337	373	380	378	402	119	106
Luchtvaart (miljoen kg)		502	633	1018	1127	1187	236	105
<i>waarvan Schiphol</i>	436	451	605	978	1083	1161	257	107

a) de 1997-waarde voor railtransport is afgeleid uit gegevens van de NS over het vervoerde tonkilometrage op Nederlands grondgebied in 1996 en 1997 (3123 respectievelijk 3406 miljoen tonkilometers)

b) exclusief pijpleidingen

bron: CBS (1998a), CBS (1998d), CBS (1998e)

Het goederenvervoer (wegtransport, railtransport, binnenvaart) op Nederlands grondgebied, uitgedrukt in tonkilometers (aantal vervoerde tonnen maal de vervoersafstand), steeg in 1997 met 4% ten opzichte van 1996 (zie tabel 2.4). Het wegvervoer (bestelauto's, vrachtauto's en trekkers) is in 1997 minder snel gegroeid dan het railvervoer en binnenvaart. Het aandeel wegvervoer is dan ook gedaald van ruim 52% in 1996 tot 51% in 1997. Het aandeel van de trein is bij benadering gelijk gebleven op 4% en het aandeel van de binnenvaart is tussen 1996 en 1997 toegenomen van 44 naar 45%.

Bij de categorie 'Wegtransport' past een waarschuwing. Vanaf 1 januari 1993 is er geen waarneming meer van doorvoer met overlading in Nederland van goederen komende uit een lidstaat van de EU en gaande naar een lidstaat van de EU. CBS schat de waarden vanaf 1993 wel, maar merkt hierbij op dat de onzekerheid groot is.

Bestelauto's nemen door hun kleine laadvermogen maar een klein deel van de tonkilometers in het binnenlands wegtransport voor hun rekening. Het CBS schat dat dit aandeel in 1997 circa 4% bedroeg (1 miljard tonkilometers). Het aandeel in de voertuigkilometers over de weg van bestelauto's is echter zeer veel groter. Hun aandeel in de voertuigkilometers over de weg is in de afgelopen 12 jaar fors toegenomen van 45% in 1985 tot nagenoeg 60% in 1997 door de sterke groei van het aantal bestelautokilometers in de periode 1985-1995. Na een stagnatie van de groei in 1996 is het bestelautokilometrage tussen 1996 en 1997 weer sterk gegroeid (zie tabel 2.5).

Tabel 2.5 *Volume-ontwikkeling wegverkeer in de periode 1985-1997*

[mln voertuigkilometers]	1985	1990	1995	1996 ^{a)}	1997	index 1997 '96=100
Personenauto's	68760	81226	89978	89768	93081	104
Bestelauto's	4747	7689	10975	10526	11304	107
Vrachtauto's	3230	3713	3898	3918	3899	100
Trekkers	1654	2304	3017	3184	3263	102
Autobussen	593	630	647	631	606	96
Speciale voertuigen	405	357	285	312	338	108
Motortweewielers	702	945	1408	1518	1525	100
Bromfietsen	1710	1708	1210	1210	1054	87
Totaal wegverkeer	81801	98572	111418	111066	115069	104
subtotaal vrachtauto's + trekkers	4884	6017	6915	7102	7162	101
subtotaal vrachtverkeer ^{b)}	10629	14693	18822	18570	19409	105

a) het betreft de voorlopige cijfers uit de MB97, door een fout zijn de definitieve volumegegevens voor 1996 (zie tabel 2.1) niet door het CBS verwerkt in de emissieberekening ten behoeve van de Milieubalans 98.

b) bestelauto's, vrachtauto's, trekkers, autobussen en speciale voertuigen

bron: CBS

Tabel 2.6 *Volume-ontwikkeling van de luchtvaart op Schiphol*

[* 1000]	1986	1990	1995	1996	1997	index 1997 '96=100
aantal vliegbewegingen	208	247	321	348	373	107
<i>waarvan: overlandvluchten</i>	190	232	305	335	362	108
<i>terreinvluchten</i>	18	15	16	13	11	80
aantal passagiers	11784	16267	24861	27264	31023	114
aantal tonnen vracht	451	605	978	1083	1161	107

bron: CBS

Het aantal overlandvluchten op Schiphol nam in 1997 met 8% toe tot 362.000. Het aantal terreinvluchten nam af met 20% tot ca. 10.700. Het totaal aantal vliegbewegingen (= overlandvluchten + terreinvluchten) bedroeg in 1997 ca. 373.000. Volgens de definitie van de luchthaven Schiphol (terreinvluchten tellen slechts 1 maal i.p.v. 2 maal) bedroeg het aantal vliegbewegingen in 1997 ca. 368.000 en dit was meer dan op grond van de berekende maximale geluidsbelasting voor 1997 was toegestaan (360.000). Het aantal luchtvaartpassagiers en het aantal tonnen vracht op Schiphol namen in 1997 met respectievelijk 14% en 7% toe.

2.4 Geprognostiseerde volume-ontwikkelingen 1997-2002

Voor het eerst is in de Milieubalans 98 een kortetermijnprognose opgenomen. Voor de economische ontwikkeling tot 2002 is gebruik gemaakt van de Middenlange Termijn (MLT) prognoses van het Centraal Plan Bureau (CPB). Het RIVM heeft in 1996 de

ontwikkeling van een aantal milieu-indicatoren (klimaatverandering, verzuring, vermesting en verwijdering) bij deze nieuwe economische inzichten berekend (van Gerwen *et al.*, 1998). Vanuit het projectteam MB98 is aangegeven dat de economische inzichten die aan deze studie ten grondslag liggen niet behoeven te worden herzien. In tabel 2.7 zijn de volumeprognoses voor het scenario behoedzaam (B) en voor het scenario gunstig (G) te vinden. Achtergronden bij deze prognoses zijn te vinden in Van Gerwen *et al.* (1998).

Tabel 2.7 Volume-ontwikkeling verkeer en vervoer in de periode 1985-2002

	1990	1996	1997	2002-B	2002-G
<i>Voertuigkilometers</i> (index 1985 = 100)					
personenauto's	118	131	135	147	151
bestelauto's	162	222	238	257	266
vrachtauto's + trekkers	123	145	147	160	176
vrachtverkeer	138	175	183	198	209
WEGVERKEER	121	136	141	152	157
<i>Reizigerkilometers</i> (index 1985 = 100)					
personenauto's	114	124	129	n.b.	n.b.
openbaar vervoer	108	132	135	n.b.	n.b.
<i>Tonkilometers</i> (index 1985 = 100)					
vrachtauto's + trekkers ^{a)}	129	155	157	186	205
binnenvaart ^{a)}	109	108	116	n.b.	n.b.
railvervoer ^{a)}	94	95	103	n.b.	n.b.
<i>Vliegbewegingen</i> index (1986 = 100)					
Schiphol	122	176	190	221	239

a) betreft binnen- en buitenlands goederenvervoer op Nederlands territorium

2.5 Ontwikkelingen in het beleid

Het volumebeperkend beleid dat de Nederlandse overheid de afgelopen jaren heeft gevoerd is in 1997 gecontinueerd. Op 1 juli 1997 werden de brandstofaccijnzen verhoogd met 11 cent voor benzine, 5 cent voor diesel en 8 cent voor LPG. De inkomsten uit deze accijnsverhoging vloeiden weer terug in de vorm van een verlaging van de houderschapsbelasting (voorheen motorrijtuigenbelasting) waardoor een deel van het effect van de maatregel weglekte.

In tabel 2.8 zijn de gemiddelde brandstofprijzen voor de jaren 1990-1997 gegeven. De gewogen brandstofprijs, die is afgeleid met behulp van de aandelen van de verschillende brandstoffen in het totale brandstofverbruik door personenauto's (zie tabel 2.9), blijkt in 1997 6,3% hoger te zijn dan in 1996 (zie tabel 2.8). Voor de reële stijging van de brandstofprijs moet voor inflatie worden gecorrigeerd. De inflatie bedroeg in 1997 2,2% (Consumentenprijsindex CBS) zodat de reële verhoging van de brandstofprijs ruim 4% bedroeg. De gemiddelde brandstofprijs in 1997 was gemiddeld dus 4% hoger dan in 1996 (in prijzen van 1996). Wanneer de opbrengsten niet zouden

zijn teruggevloed in de vorm van een lagere houderschapsbelasting zou het effect op het personenautokilometrage circa 0,8% geweest zijn (brandstofprijselasticiteit voor de vraag naar personenautokilometers is op korte termijn -0,2 (Annema en Van den Brink, 1997a)).

Om de daling van de vaste autokosten in te kunnen schatten moet de verhouding van vaste en variabele kosten bekend zijn. In 1990 bleken de vaste kosten circa 65% van de totale autokosten uit te maken (Geurs en van Wee, 1997). Uitgerekend kan nu worden dat de vaste autokosten met ruim 2% dalen als gevolg van de verlaging van de houderschapsbelasting. Voor de vaste kostenelasticiteit voor de vraag naar personenautokilometers geldt een waarde die de helft bedraagt van de brandstofprijselasticiteit voor de vraag naar personenautokilometers, -0,1 dus. De extra toename van het personenautokilometrage als gevolg van de verlaging van de motorrijtuigenbelasting bedraagt naar schatting 0,2%. Blijft over een extra daling van het personenautokilometrage van 0,6%, afgerond 0,5%.

Tabel 2.8 Lopende brandstofprijzen per brandstofsoort in de periode 1990-1997

[centen/liter]	Benzine			Diesel	LPG	Gewogen (m.b.v. tabel 2.9)
	Euro	Super	Superplus			
1990	166,36	174,19	170,36	108,71	54,40	134,94
1991	175,52	186,89	179,52	114,47	59,16	143,22
1992	181,52	197,52	185,52	113,71	54,72	148,44
1993	178,02	194,64	183,11	126,89	53,28	150,25
1994	187,71	204,74	193,73	132,42	55,84	157,91
1995	188,59	205,54	194,53	131,99	58,51	161,25
1996	198,94	215,08	204,07	143,49	63,91	173,71
1997	212,49	224,44	217,74	150,08	73,41	184,60

Bron: Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV)

Tabel 2.9 Marktaandeel brandstofsoorten personenauto's in de periode 1990-1997

[%]	Benzine			Totaal	Diesel	LPG
	Euro	Super	Superplus			
1990	24,2	31,4	6,1	61,8	15,8	22,4
1991	28,1	25,0	9,1	62,2	15,3	22,5
1992	35,8	18,7	9,6	64,2	15,0	20,7
1993	39,4	16,3	10,7	66,3	15,0	18,7
1994	43,7	13,0	9,9	66,5	15,1	18,4
1995	46,8	11,1	10,2	68,1	15,9	16,0
1996	48,3 ^{a)}	11,5 ^{a)}	10,5 ^{a)}	70,2	15,8	14,0
1997	47,6 ^{a)}	11,3 ^{a)}	10,3 ^{a)}	69,3	16,8	13,9

a) verhouding tussen de verschillende soorten benzine is gelijk verondersteld aan die in 1995

bron: CBS

Vanaf medio 1997 is een subsidieregeling van kracht voor het aanschaffen van een econometer of cruisecontrol. De cruise-control kan door de beïnvloeding van het rijgedrag het brandstofverbruik van personenauto's met 4 tot 10% (gemiddeld 7%)

reduceren voor respectievelijk zakelijke rijders en privérijders (Wilbers, 1995). Op basis van de MilieuGedragsMonitor van het NIPO is door NOVEM een inschatting gemaakt van het aandeel personenauto's in het wagenpark 1997 dat met een econometer of cruise-control is uitgerust. NOVEM heeft berekend dat er in 1997 255.000 auto's (er is geen onderscheid gemaakt tussen zakenauto's en privéauto's) met een econometer rondreden en 65.000 auto's met een cruise-control (NOVEM, 1998). Op 1 januari 1997 telde het actieve personenautopark in Nederland circa 5,8 mln personenauto's (CBS, meerdere jaargangen, e). Circa 4% daarvan was in 1997 dus uitgerust met een econometer. Zou geen enkele personenauto met een econometer zijn uitgerust dan zou het brandstofverbruik door personenauto's in 1997 circa 0,3% hoger zijn geweest.

3. ENERGIEGEBRUIK EN EMISSIES

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkeling van energiegebruik en emissies op Nederlands grondgebied. Deze gegevens zijn gebaseerd op gegevens van het CBS, TNO, RIZA en RIVM die in een gezamenlijke taakgroep ten behoeve van het Emissiejaarrapport (HiMH *et al.*, in voorbereiding) de emissie- en energiegebruikcijfers voor verkeer en vervoer vaststellen. Voor een uitgebreide beschrijving van de berekeningsmethodiek en de gehanteerde bronnen wordt verwezen naar de CBS-publicatie 'Methodiekbeschrijving van de berekening van de emissies door mobiele bronnen' (CBS, in voorbereiding). De emissie- en energiegebruikcijfers van verkeer en vervoer zijn gebaseerd op een combinatie van volume-gegevens (bijvoorbeeld personenautokilometrage) en emissie- en energiegebruiksfactoren per voertuigcategorie. Voor de volumegegevens wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

De emissies van de broeikasgassen CO₂, CH₄ en N₂O zijn naast op Nederlands grondgebied ook nog op een andere manier berekend. In het kader van internationale beleidsinspanningen op het gebied van klimaatverandering, die worden gecoördineerd door het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), wordt jaarlijks een broeikasgasinventarisatie gedaan. Om overlap tussen gegevens van verschillende landen te voorkomen is door de IPCC gekozen voor een methode die de brandstofafzet in een land gebruikt voor het berekenen van de broeikasgasemissies waarvoor dat land verantwoordelijk mag worden geacht. In het vervolg wordt deze methode de IPCC-methode genoemd. Daarnaast ontstaan er nog broeikasgasemissies door het gebruik van gebunkerde brandstoffen door de internationale scheepvaart (binnenvaart en zeescheepvaart) en de internationale luchtvaart. Deze 'bunkeremissies' worden niet aan afzonderlijke landen toegedeeld maar worden door de IPCC geaggregeerd tot een cijfer voor de wereldwijde bunkeremissie.

Aangezien de emissieberekeningen voor broeikasgassen dus zijn gebaseerd op zowel energiegebruik op Nederlands territorium als op energieafzet binnen Nederland, zullen beiden worden behandeld, energiegebruik in paragraaf 3.2 en energieafzet (inclusief gebunkerde brandstoffen) in paragraaf 3.3. In paragraaf 3.2 wordt naast de ontwikkeling van het energiegebruik ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van de energie-efficiency bij personenauto's. Paragraaf 3.4 besteedt aandacht aan de ontwikkeling van emissies op Nederlands grondgebied en in paragraaf 3.5 komen tot slot de volgens de IPCC-methodiek berekende CO₂-, CH₄- en N₂O-emissies aan bod.

3.2 Energiegebruik 1985-1997 en 2002

De ontwikkelingen van het energiegebruik worden voor steekjaren in tabel 3.1 weergegeven. In bijlage 2 wordt het volledige overzicht gegeven. Het energiegebruik wordt 'bottom-up' berekend: energiegebruiksfactoren worden met volumegegevens (zie tabel 2.5) vermenigvuldigd zodat per voertuigcategorie het energiegebruik bekend is. Voor een gedetailleerde beschrijving wordt verwezen naar de methodiekbeschrijving (CBS, in voorbereiding).

Tabel 3.1 Energiegebruik verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied

[PJ]	1985	1990	1995	1996	1997	2002-B	2002-G
personenauto's	195,9	214,4	239,6	239,4	245,4	266,5	273,8
bestelauto's	19,2	28,5	37,6	37,0	39,9	37,0	39,4
vrachtauto's	38,1	44,4	46,6	46,8	46,6	46,8	48,7
trekkers	22,6	30,6	40,1	42,3	43,3	42,3	43,4
autobussen	7,1	7,5	7,7	7,5	7,2	7,5	7,8
speciale voertuigen	4,9	3,9	3,1	3,4	3,7	3,4	3,3
motortweewielers	1,4	1,9	2,9	3,1	3,1	3,1	3,0
bromfietsen	1,3	1,4	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0
TOTAAL wegverkeer	290,4	332,7	378,6	380,6	390,2	414,6	432,8
spoorwegen (dieseltractie)	1,5	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
binnenvaart	20,8	23,1	23,5	23,5	23,5	23,1	23,6
recreatievaart	2,1	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
zeescheepvaart (binnengaats)	11,7	13,6	14,1	14,0	14,8	18,4	19,6
luchtvaart	5,9	7,5	8,9	9,6	10,0	10,7	11,4
mobiele werktuigen	24,0	24,0	27,0	27,0	27,0	26,0	27,1
TOTAAL niet-wegverkeer	66,0	71,7	77,1	77,7	78,9	82,0	85,5
TOTAAL verkeer en vervoer	356,4	404,4	455,7	458,2	469,1	496,6	518,4

Bron: CBS (meerdere jaargangen, b)

Uit tabel 3.1 blijkt dat het totale energiegebruik door personenauto's, na in 1996 licht te zijn gedaald, in 1997 weer met 2 à 3% te zijn gestegen. Een uitschieter bij het wegvervoer vormen de bestelauto's: het energiegebruik steeg tussen 1996 en 1997 met 7%. Het energiegebruik door het wegverkeer was in 1997 ongeveer 2 à 3% hoger dan in 1996. In paragraaf 3.2.1 worden voor de belangrijkste voertuigcategorieën in het wegverkeer de ontwikkelingen in het energiegebruik per voertuigkilometer (energie-efficiency) gegeven.

In het niet-wegverkeer groeide het energiegebruik door de zeescheepvaart het meest (6%) gevolgd door de luchtvaart (4%). Het aantal pax (= passagiers + vracht/100 kg) dat werd vervoerd op Nederlandse luchthavens steeg in dezelfde periode met circa 10%. Hieruit is een verbetering van het energiegebruik per pax is af te leiden van 4 à 5%. Deze efficiencyverbetering is enerzijds bereikt door de inzet van grotere

vliegtuigen en anderzijds door een verlaging van het energiegebruik door de vervanging van oude vliegtuigen door nieuwe zuiniger vliegtuigen.

Het energiegebruik in de gehele sector verkeer en vervoer groeide tussen 1996 en 1997 met ruim 2%. Deze groei is ongeveer gelijk aan de jaarlijkse groei in de periode 1985-1995. Ook in de periode tot 2002 zet deze trend zich door. De toename van het energiegebruik van de sector verkeer en vervoer tot 2002 bedraagt naar schatting 1 tot 2% per jaar.

3.2.1 Energiegebruik per kilometer in het wegverkeer

In deze paragraaf komen de ontwikkelingen in het energiegebruik per kilometer voor enkele belangrijke wegverkeerscategorieën aan bod. Op de ontwikkelingen bij personenauto's en vrachtauto's/trekkers wordt in deze paragraaf afzonderlijk ingegaan. Tabel 3.2 geeft allereerst een overzicht van de ontwikkeling van het energiegebruik per kilometer tussen 1980 en 2002. In tabel B-11a in bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de ontwikkeling van het energiegebruik per kilometer voor alle wegverkeerscategorieën.

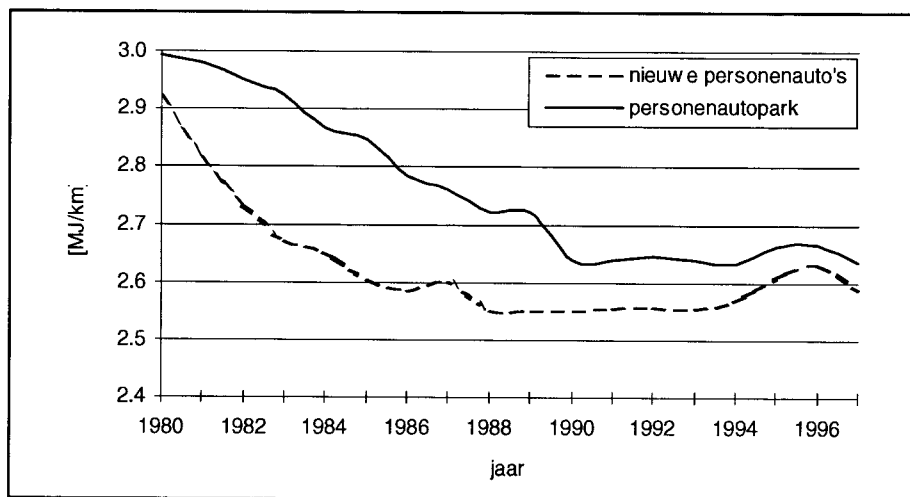
Tabel 3.2 Energiegebruik per kilometer in het wegverkeer

[MJ/km]	1980	1985	1990	1995	1996	1997	2002
personenauto's	2,99	2,85	2,64	2,66	2,67	2,64	2,64
bestelauto's	4,13	4,04	3,71	3,51	3,52	3,53	3,18
vrachtauto's	11,5	11,8	12,0	12,0	12,0	12,0	11,5
trekkers	14,8	13,7	13,3	13,3	13,3	13,3	12,7

bron: CBS (meerdere jaargangen, b)

Personenauto's

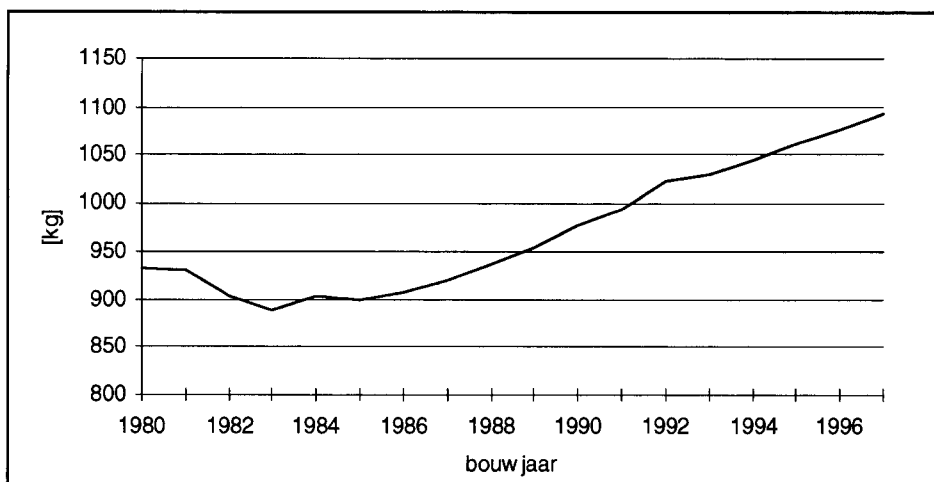
Het energiegebruik per kilometer van het personenautopark is, zoals in tabel 3.2 is te zien, in 1997 licht afgenomen ten opzichte van 1996. Sinds 1990 blijkt het energiegebruik per kilometer van het personenautopark niet of nauwelijks meer te zijn afgenomen terwijl in de periode 1980-1990 het energiegebruik per kilometer jaarlijks met gemiddeld 1% afnam (zie *figuur 3.1*). De belangrijkste reden voor de stagnatie na 1990 is het feit dat ook nieuwe personenauto's sinds halverwege jaren '80 nauwelijks meer zuiniger zijn geworden (zie *figuur 3.1*). Het brandstofverbruik per kilometer van het personenautopark nam wel af in de periode 1980 tot 1990 doordat nieuwe auto's in de plaats kwamen van oude, onzuiniger, auto's. De stagnatie na 1990 is het gevolg van meerdere oorzaken waaronder het eerdere genoemde feit dat nieuwe personenauto's niet meer zuiniger werden maar ook de toegenomen levensduur van personenauto's heeft een rol gespeeld.

Figuur 3.1 Energiegebruik per kilometer door nieuwe personenauto's en het personenautopark in de periode 1980-1997 (bron: CBS)

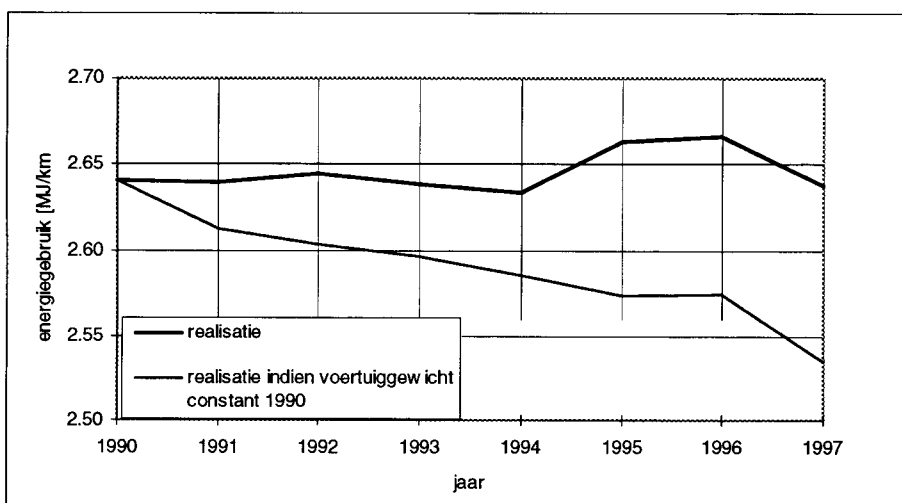
De reden dat nieuwe personenauto's vanaf halverwege jaren '80 ondanks allerlei technische verbeteringen niet meer zuiniger zijn geworden (los van jaarlijkse variaties), is het gevolg van het toegenomen gemiddelde voertuiggewicht van nieuwe personenauto's (zie *figuur 3.2*) en, voor een deel daardoor veroorzaakt, de toename van de cilinderinhoud en het motorvermogen. Uit een analyse van de ontwikkelingen van opeenvolgende automodellen binnen een automerk blijkt dat de gewichtstoename van nieuwe personenauto's bijna volledig kan worden toegeschreven aan de gewichtstoename van opeenvolgende modellen ('upgrading').

De gewichtstoename tussen elkaar opvolgende automodellen is deels het gevolg geweest van strengere veiligheidseisen aan auto's evenals van verbeterde comfortvoorzieningen (airconditioning, elektrische bediening). Daarnaast is de gewichtstoename voor een deel veroorzaakt door de marktstrategie van autofabrikanten die deze 'upgrading' van modellen noodzakelijk achten in de concurrentiestrijd met andere autofabrikanten. Voor een uitgebreidere analyse van de achtergronden van de ontwikkeling van het brandstofverbruik bij personenauto's wordt verwezen naar Van den Brink en Van Wee (in voorbereiding).

Figuur 3.2 Gemiddelde voertuiggewicht van nieuwe personenauto's in de periode 1980-1997 (bron: CBS)

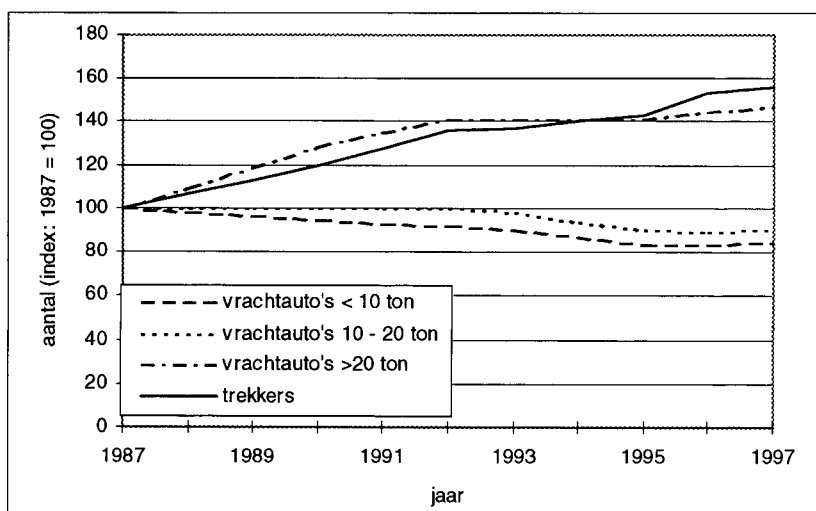
De toename van het gemiddelde voertuiggewicht van het personenautopark heeft een grote invloed gehad op de brandstofefficiency. Aan de hand van CBS-gegevens over het aantal auto's in het park, het gemiddelde jaarkilometrage en het gemiddelde brandstofverbruik van personenauto's onderscheiden naar voertuiggewicht en brandstofsoort is berekend wat het effect op het brandstofverbruik van het personenautopark zou zijn indien het gemiddelde voertuiggewicht na 1990 niet meer zou zijn toegenomen. In 1997 zou het personenautopark dan circa 4% zuiniger zijn geweest (zie *figuur 3.3*).

Figuur 3.3 Invloed van toegenomen voertuiggewicht op energieverbruik per kilometer van personenautopark (afgeleid uit CBS)

vrachtauto's en trekkers

Het brandstofverbruik per voertuigkilometer van vrachtauto's is tussen 1980 en 1990 licht toegenomen en is tussen 1990 en 1997 niet meer veranderd. Het brandstofverbruik per voertuigkilometer van trekkers daarentegen is tussen 1980 en 1990 met 10% afgenomen. Na 1990 deed zich ook bij trekkers nauwelijks nog enige verandering voor. Deze ontwikkeling is waarschijnlijk deels te verklaren doordat omstreeks 1990 de eerste Europese emissienormen voor vrachtauto's en trekkers (Euro 0) van kracht werden. Deze normen werden in 1992 (Euro 1) en in 1996 (Euro 2) aangescherpt. Als gevolg van het feit dat in het algemeen voor een lagere NO_x-emissie een hoger brandstofverbruik voor lief moet worden genomen, is het fabrikanten daarom wellicht niet gelukt vrachtwagenmotoren zuiniger te krijgen. Daarnaast speelt mee dat er binnen het segment vrachtauto's 10 jaar een verschuiving naar grotere vrachtwagens heeft opgetreden (zie *figuur 3.4*).

Figuur 3.4 Aantallen vrachtauto's naar totaal gewicht trekkers in de periode 1987-1997 (bron: CBS)

Het effect van de verschuiving naar grotere vrachtauto's tussen 1987 en 1997 is berekend door het energiegebruik van het vrachtwagen- en trekkerpark te berekenen wanneer de verdeling over laadvermogenklassen in 1997 gelijk zou zijn geweest aan die in 1987. Hiertoe moet het vrachtwagenpark worden ingedeeld naar zogenoemde GVW (Gross Vehicle Weight)-klasse.

Om vrachtwagens in de delen in een GVW-klasse is het onbeladen voertuiggewicht zoals vermeld in de Statistiek van de Motorvoertuigen (CBS, meerdere jaargangen, e) omgerekend naar het bijbehorende maximale voertuiggewicht inclusief belading (GVW). Hiervoor is een rekenkundig verband uit van de Venne en Rijkeboer (1996) gebruikt. In tabel 3.3 zijn de uitgangspunten voor de verdere berekening opgenomen.

Tabel 3.3 *Uitgangspunten energiegebruik vrachtwagens en trekkers*

voertuigklasse	laad- vermogen [ton] ^{a)}	benuttings graad [%] ^{a)}	gemiddelde belading [ton]	energie- gebruik [MJ/km] ^{a)}	energie- gebruik [MJ/tonkm]	gemiddeld jaarkilometrage 1985 / 1993 ^{b)}
vrachtauto's < 10 ton	4,4	0,42	1,8	4,6	2,5	30000 / 27000
vrachtauto's 10-20 ton	9,6	0,39	3,8	7,2	1,9	38000 / 45000
vrachtauto's > 20 ton	25,0	0,42	10,6	12,9	1,2	48000 / 51000
trekkers	27,0	0,45	12,2	13,6	1,1	52210 / 55310

a) bron: Van den Brink en Van Wee (1997b)

b) afgeleid uit statistiek bezit en gebruik van bedrijfsvoertuigen (CBS, meerdere jaargangen, c)

Voor de verschillende voertuigklassen uit tabel 3.3 zijn vervolgens de totale vervoersprestaties in 1987 en 1997 berekend door het aantal voertuigen binnen een klasse te vermenigvuldigen met de gemiddelde jaarkilometrages. Ook is de vervoersprestatie per voertuigklasse in 1997 berekend waarbij verondersteld is dat de verdeling van de totale vervoersprestatie over de voertuigklassen onveranderd zou zijn gebleven sinds 1987. Het totale energiegebruik door vrachtwagens en trekkers is berekend door de vervoersprestatie te vermenigvuldigen met het energiegebruik per tonkilometer uit tabel 3.3. Uit de berekening van het energiegebruik in 1997 bij de werkelijke verdeling van de vervoersprestatie over de voertuigklassen en bij de verdeling zoals in 1987 blijkt dat het energiegebruik in 1997 circa 5% hoger zou zijn geweest als de vervoersprestatie in 1997 zou zijn geleverd door het voertuigenpark uit 1987, bestaande uit gemiddeld kleinere voertuigen.

3.3 Energie-afzet 1985-1997 en 2002

De energie-afzet wordt in tegenstelling tot het energiegebruik niet berekend ('bottom-up') maar wordt jaarlijks middels het enquêteren van de brandstoffenhandel door het CBS verkregen. Het CBS publiceert de geaggregeerde gegevens in de 'Nederlandse Energiehuishouding (NEH).

De afzetgegevens kunnen worden opgesplitst naar:

- a) binnenlandse brandstofafzet (benzine, diesel, LPG) aan het wegverkeer;
- b) binnenlandse brandstofafzet aan het binnenvaart, recreatievaart, luchtvaart railvervoer, recreatievaart en mobiele werktuigen;
- c) bunkering door de internationale binnenvaart, luchtvaart en zeescheepvaart;

Ad a

Het CBS rapporteert in haar jaarlijkse NEH alleen de totale afzet van benzine, diesel en LPG aan het wegverkeer (zie tabel 3.3). Een onderverdeling naar wegverkeerscategorieën kan op basis van de gebruikte gegevens door het CBS niet worden gemaakt. Het RIVM desaggregeert deze drie getallen naar de verschillende wegverkeers-categorieën (zie tabel 3.3) conform de aandelen in het energie-gebruik uit tabel 3.1. Deze desaggregatie is nodig om volgens de zogenoemde IPCC-methode broeikasgasemissies (CO_2 , CH_4 en N_2O) per voertuigcategorie te berekenen (zie paragraaf 3.4). Uit een vergelijking tussen tabel 3.1 en 3.4 blijkt een verschil tussen energiegebruik in het wegverkeer en energie-afzet aan het wegverkeer.

De redenen voor dit verschil zijn (CBS, 1996):

- in 'afzet' is voorraadvorming meegenomen;
- in beide benaderingen ('gebruik' en 'afzet') zitten statistische onnauwkeurigheden;
- in de berekening van het energiegebruik zijn bepaalde voertuigcategorieën niet meegenomen die wel in de afzetcijfers zijn inbegrepen. Het betreft hier militaire en buitenlandse diplomatieke voertuigen;
- 'grenstanken'. Het gaat hierbij om in Nederland getankte brandstof (zit in 'afzet') die in het buitenland wordt gebruikt (zit niet in 'gebruik') of om in buitenland getankte brandstof (zit niet in 'afzet') die in Nederland wordt gebruikt (zit in 'gebruik').

Deze verschilposten veroorzaken een absoluut verschil per jaar maar door de aard van de verschilposten (zoals grenstanken en voorraadvorming) is ook de toe- of afname van jaar tot jaar tussen gebruik en afzet verschillend. Deze verschillen geven ook aanleiding tot verschillen tussen de CO_2 -, CH_4 - en N_2O -emissies berekend volgens de twee methoden, één gebaseerd op gebruik ('NL-grondgebied') de ander op afzet ('IPCC'). In paragraaf 3.3 wordt op deze verschillen ingegaan.

Tabel 3.4 *Energie-afzet in Nederland per wegverkeerscategorie*

[PJ]	1985	1990	1995	1996	1997	2002-B	2002-G
TOTAAL wegverkeer	301,5	352,1	396,1	419,2	425,3	456,9	477,4
waarvan: benzine	150,2	152,0	176,5	184,5	182,1	207,2	213,1
diesel	113,6	159,1	185,5	201,2	209,9	201,6	214,8
LPG	37,7	41,0	34,1	33,5	33,3	48,1	49,5
waarvan:							
personenauto's	204,3	223,5	246,7	256,5	259,2	286,3	294,0
bestelauto's	19,9	30,8	40,3	42,4	45,6	44,5	46,1
vrachtauto's	39,5	48,5	50,3	54,3	53,8	58,7	64,5
trekkers	23,5	33,6	43,3	49,1	50,1	50,3	55,5
autobussen	7,3	8,2	8,3	8,7	8,3	9,3	9,5
speciale voertuigen	4,3	4,2	3,3	3,9	4,3	3,7	3,7
motortweewielers	1,4	1,9	2,9	3,2	3,1	3,0	3,0
bromfietsen	1,3	1,4	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0

Bron: CBS (meerdere jaargangen, a), CBS (meerdere jaargangen, b), Van Gerwen *et al.*, (1998)

Ad b

Er wordt door het CBS alleen gerapporteerd wat de binnenlandse brandstofafzet is aan de binnenlandse luchtvaart en aan de binnenlandse binnenvaart (tabel 3.5). De brandstofafzet aan het railvervoer, de recreatievaart en aan mobiele werktuigen is niet bekend bij het CBS. Er wordt derhalve voor railvervoer en mobiele werktuigen verondersteld dat het energiegebruik in deze categorieën gelijk is aan de energieafzet. Bij recreatievaart mag worden verwacht dat een deel van de afgezette brandstof is verwerkt in de brandstofafzet aan het wegverkeer en een deel in de brandstofafzet aan de binnenvaart. De categorie recreatievaart vervalt dan ook in de overzichten.

Tabel 3.5 *Energie-afzet en –bunkering aan het niet-wegverkeer in Nederland*

[PJ]	1985	1990	1995	1996	1997	2002-B	2002-G
spoorwegen ²⁾	1,5	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
binnenvaart ¹⁾	12,5	12,0	12,6	10,9	11,6	10,8	11,0
luchtvaart	4,4	6,7	4,7	4,1	4,9	4,7	5,0
mobiele werktuigen ²⁾	24,0	24,0	26,0	26,0	27,0	26,0	27,1
TOTAAL binnenlandse afzet	42,4	43,9	44,5	42,3	44,7	42,8	44,5
Bunkering							
Binnenvaart	14,5	13,6	25,0	19,2	19,3	n.b.	n.b.
Zeescheepvaart	353,6	445,1	449,9	464,2	493,3	n.b.	n.b.
Luchtvaart	48,0	61,6	105,1	113,3	122,5	n.b.	n.b.
TOTAAL bunkering	416,1	520,3	580,0	596,7	635,1	n.b.	n.b.

1) verondersteld is dat de afzet aan de binnenvaart inclusief de afzet aan de recr.vaart betreft

2) idem energiegebruik

Bron: CBS (meerdere jaargangen, a), CBS (meerdere jaargangen, b), Van Gerwen *et al.*, (1998)

Ad c

In tabel 3.5 is naast de brandstofafzet (waarover accijns wordt geheven) ook de bunkering (accijnsvrije levering) door de internationale luchtvaart, de internationale binnenvaart en de zeescheepvaart gegeven. De bunkers mogen alleen worden aangewend voor grensoverschrijdend vervoer. Het energiegebruik ten gevolge van het gebruik van in Nederland gebunkerde brandstoffen is tussen 1996 en 1997 toegenomen met ruim 6%. De luchtvaart nam in 1997 8% meer bunkerbrandstoffen in dan in het jaar daarvoor, de zeescheepvaart 6%. In 1997 was het energiegebruik als gevolg van het gebruik van Nederlandse bunkers 60% hoger dan het energiegebruik in het wegverkeer.

3.4 Emissies van CO₂ conform IPCC en 'Nederlands grondgebied'

Voor de vaststelling van CO₂-emissies zijn een aantal methodieken beschikbaar. Voor vaststelling van de CO₂-emissies van de totale doelgroep verkeer en vervoer is in MB98 gebruik gemaakt van de internationaal overeengekomen IPCC-methode ('Intergovernmental Panel on Climate Change'). Conform IPCC mogen alleen de in Nederland **afgezette** brandstoffen ten behoeve van binnenlands gebruik in de nationale emissiestatistieken worden meegenomen. Dit houdt in dat de in tabel 3.2 gepresenteerde energie-afzetcijfers worden vermenigvuldigd met standaard CO₂-emissiefactoren per brandstofsoort (kg/GJ) (Spakman *et al.*, 1996).

Broeikasgasemissies door het gebruik van gebunkerde brandstoffen worden wereldwijd opgeteld en **niet** aan individuele landen toegerekend. Dit betekent voor zeescheep-, lucht- en binnenvaart dat van de in Nederland in totaal afgezette brandstoffen naar deze voertuigcategorieën er niets (zeescheepvaart) of slechts een klein deel (binnenvaart en luchtvaart) wordt meegerekend in de nationale CO₂-emissiestatistiek. Voor zeescheepvaart is dit dus 0% (alles is bunker), voor luchtvaart is dit in 1997 slechts 4% (het overgrote deel van de luchtvaart betreft internationaal vervoer) en voor binnenvaart is het 62%.

In MB98 is tevens gebruik gemaakt van een andere berekeningsmethode voor CO₂. Deze methode is gebaseerd op **energiegebruik** en wordt al jaren door het CBS toegepast. De essentie is dat in deze methode het energiegebruik per voertuigcategorie (zie tabel 3.1) wordt vermenigvuldigd met een CO₂-emissiefactor (kg/GJ per brandstofsoort). Aangezien het energiegebruik per voertuigcategorie geldt voor het Nederlands grondgebied wordt deze methode vanaf nu de 'Nederlands grondgebied'-methode genoemd.

De belangrijkste verschillen tussen de 'IPCC'- en 'Nederlands grondgebiedmethode' zijn:

- Er worden iets verschillende CO₂-emissiefactoren (kg/GJ) per brandstof gebruikt. De verschillen zijn echter verwaarloosbaar;
- Er zijn verschillen tussen energie-afzetcijfers en energiegebruikscijfers per jaar (zie paragraaf 3.2). Dit leidt tot verschillende CO₂-emissiecijfers en tot verschillende CO₂-emissietrends. In 1997 is bijvoorbeeld de totale wegverkeersprestatie met circa 4% gestegen, terwijl volgens de IPCC-methode de CO₂-emissie door het wegverkeer met 1,3% is gestegen en volgens de 'Nederland grondgebied'-methode met 2,5%;
- Voor de categorie zeescheepvaart wordt bij de 'Nederlands grondgebied'-methode het energiegebruik meegenomen van stilliggen en varen op Nederlands grondgebied (binnengaats). Zoals opgemerkt wordt in IPCC geen emissies voor zeescheepvaart aan Nederland toegekend;
- Voor de categorie luchtvaart wordt bij de 'Nederlands grondgebied'-methode van alle vluchten de emissies tijdens de LTO (Landing, Take-Off)-cyclus van alle vliegtuigbewegingen op Nederlandse luchthavens aan Nederland toegekend. In de IPCC-methode worden alleen de binnenlandse vluchten aan landen toegekend (zowel LTO-cyclus als de rest van de vlucht).
- Voor de categorie binnenvaart wordt bij de 'Nederlands grondgebied'-methode van alle vaarten (binnenlands en internationaal) door alle schepen alleen de emissies op Nederlands grondgebied aan Nederland toegekend. In IPCC worden alleen de emissies als gevolg van binnenlandse vaarten aan landen toegekend.

Deze verschillen maken de IPCC-methode niet geschikt voor een beleidsevaluatie à la milieubalans, omdat de brandstofafzet niet één-op-één is gerelateerd aan de verkeersprestatie op Nederlands grondgebied en de daarmee gepaard gaande CO₂-emissie. Met andere woorden: met de IPCC-methode is het onmogelijk uitspraken te doen over eventueel optredende efficiency-verbeteringen of -verslechtingen. Door internationale afspraken is Nederland echter verplicht om totaal-emissiecijfers conform de IPCC-methode te presenteren. In MB98 is daarom, evenals in voorgaande Milieubalansen, de volgende oplossing gekozen: a) in de hoofdtekst (de beleidsanalyse) worden de cijfers gehanteerd op basis van verkeersprestatie ('Nederlands grondgebiedmethode'), en b) in de samenvattende tabel (emissies over alle doelgroepen heen) wordt de IPCC-methode gehanteerd.

In tabellen 3.6 en 3.7 worden de CO₂-emissies gegeven volgens de 'Nederland grondgebied'-methode, volgens de IPCC-methode en als gevolg van in Nederland gebunkerde brandstoffen. In bijlage 2 tabel B-9a en B-9b worden de overzichten voor de gehele periode 1980-1997 gegeven.

Voor de emissie van CO₂ door wegverkeer gelden op de volgende NMP2-doelstellingen: a) voor het jaar 2000 streeft men naar stabilisatie op het niveau van 1986 en b) voor het jaar 2010 streeft men naar een daling van 10% ten opzichte van het niveau van 1986¹. In 1997 is ten opzichte 1986 een stijging van de CO₂-emissie door wegverkeer gerealiseerd van 32% (conform 'Nederlands grondgebied'). In 2000 zal de CO₂-emissie naar verwachting 35 tot 40% boven de doelstelling uitkomen.

Tabel 3.6 Ontwikkeling CO₂-emissie verkeer conform 'Nederlands grondgebied'-methode

[miljard kg]	1985	1990	1995	1996	1997
GEBRUIK					
Personenauto's	14,0	15,3	17,2	17,2	17,6
Bestelauto's	1,4	2,1	2,7	2,7	2,9
Vrachtauto's	2,8	3,2	3,4	3,4	3,4
Trekkers	1,7	2,2	2,9	3,1	3,2
Autobussen	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5
Speciale voertuigen	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
Motortweewielers	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Bromfietsen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>Sub wegverkeer</i>	<i>20,9</i>	<i>24,0</i>	<i>27,4</i>	<i>27,5</i>	<i>28,2</i>
Spoorwegen (dieseltractie)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Binnenvaart	1,5	1,7	1,7	1,7	1,7
Recreatievaart	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Zeescheepvaart (binnengaats)	0,9	1,0	1,1	1,0	1,1
Luchtvaart	0,4	0,5	0,6	0,7	0,7
Mobiele werktuigen	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	<i>4,8</i>	<i>5,2</i>	<i>5,6</i>	<i>5,6</i>	<i>5,7</i>
TOTAAL GEBRUIK	25,7	29,2	33,0	33,2	34,0

¹ In 1998 zijn er in Kyoto bindende doelstellingen afgesproken voor de reductie van broeikasgassen die er mogelijk toe leiden dat de doelstellingen voor het wegverkeer zullen worden aangepast. Op het moment van schrijven van dit rapport was hierover nog niets bekend. In Kyoto heeft de Europese Unie zich verplicht om de emissies van een zestal broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK's, PFK's en SF₆) in de periode 2008-2012 met 8% te reduceren ten opzichte van het basisjaar. Voor CO₂, CH₄ en N₂O is dit 1990 en voor de overige gassen mogelijk 1995.

Tabel 3.7 Ontwikkeling CO₂-emissie conform 'IPCC'-methode en door bunkering (Bron: RIVM-berekeningen op basis van CBS-gegevens).

[miljard kg]	1985	1990	1995	1996	1997
<u>AFZET</u>					
Personenauto's	14,6	16,0	17,8	18,5	18,7
Bestelauto's	1,4	2,2	2,9	3,1	3,3
Vrachtauto's	2,9	3,6	3,7	4,0	3,9
Trekkers	1,7	2,5	3,2	3,6	3,7
Autobussen	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Speciale voertuigen	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
Motortweewielers	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Bromfietsen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>Sub wegverkeer</i>	<i>21,7</i>	<i>25,4</i>	<i>28,7</i>	<i>30,4</i>	<i>30,8</i>
Spoorwegen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Binnenvaart (incl. recr.vaart)	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
Zeescheepvaart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Luchtvaart	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3
Mobiele werktuigen	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	<i>3,1</i>	<i>3,2</i>	<i>3,4</i>	<i>3,2</i>	<i>3,2</i>
TOTAAL AFZET	24,9	28,7	32,0	33,5	34,0
<u>BUNKERING</u>					
Zeescheepvaart	27,2	34,3	34,6	35,7	38,0
Luchtvaart	3,5	4,5	7,7	8,3	8,9
Bnnenvaart	1,1	1,0	1,8	1,4	1,4
TOTAAL BUNKERING	31,8	39,8	44,1	45,4	48,3

3.5 Emissies van overige stoffen

NO_x, VOS, CO, VOS, SO₂, PM₁₀ en N₂O

De emissies zijn berekend op basis van verkeersprestaties op Nederlands grondgebied. In bijlage 2 (B-4 tot en met B-7) worden de totale overzichten gegeven. In bijlage 2 tabel B-11 wordt voor deze stoffen de ontwikkeling van de emissiefactoren (in gram/voertuigkilometer) gegeven. In tabellen 3.8 tot en met 3.13 worden de emissieontwikkelingen in steekjaren gegeven.

Tabel 3.8 Emissies van NOx per voertuigcategorie

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
NO_x					
Personenauto's	156,1	148,9	113,2	103,9	95,9
Bestelauto's	9,6	12,3	13,6	12,9	12,8
Vrachtauto's	45,4	47,8	41,8	39,9	37,7
Trekkers	38,2	44,2	43,4	42,4	41,3
Autobussen	9,8	10,1	9,1	8,6	8,0
Speciale voertuigen	4,3	4,0	2,8	3,0	3,1
Motortweewielers	0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Bromfietsen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>Sub wegverkeer</i>	263,6	267,7	224,3	211,1	199,4
Spoorwegen (dieseltractie)	1,9	1,6	1,6	1,6	1,6
Binnenvaart	28,9	32,1	32,7	32,7	32,7
Recreatievaart	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3
Zeescheepvaart (binnengaats)	17,3	20,1	20,8	20,6	21,8
Luchtvaart	1,8	2,1	2,5	2,7	2,8
Mobiele werktuigen	28,1	28,1	31,6	31,6	31,6
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	79,2	85,2	90,5	90,6	91,9
TOTAAL	342,8	352,9	314,9	301,7	291,2

Tabel 3.9 Emissies van VOS per voertuigcategorie

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
VOS					
Personenauto's	178,6	147,4	102,1	92,5	85,3
Bestelauto's	10,3	10,3	7,0	6,5	5,9
Vrachtauto's	8,8	8,4	7,2	7,2	7,0
Trekkers	6,6	8,4	10,4	10,9	11,1
Autobussen	3,8	3,3	2,5	2,4	2,2
Speciale voertuigen	2,0	1,5	0,9	0,9	1,0
Motortweewielers	4,4	5,7	8,6	9,3	9,4
Bromfietsen	13,2	12,9	9,7	9,7	9,2
<i>Sub wegverkeer</i>	227,8	197,9	148,6	139,4	131,2
Spoorwegen (dieseltractie)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Binnenvaart	1,5	1,7	1,8	1,8	1,8
Recreatievaart	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Zeescheepvaart (binnengaats)	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9
Luchtvaart	1,4	1,1	1,4	1,3	1,3
Mobiele werktuigen	5,6	5,6	6,3	6,3	6,3
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	10,9	11,0	12,0	12,0	12,0
TOTAAL	238,7	208,8	160,6	151,4	143,2

Tabel 3.10 Emissies van CO per voertuigcategorie

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
CO					
Personenauto's	826,9	604,1	428,2	386,5	353,1
Bestelauto's	44,6	40,9	27,0	25,2	22,5
Vrachtauto's	13,5	13,0	10,6	10,5	10,3
Trekkers	8,3	10,6	13,1	13,7	14,0
Autobussen	4,5	3,9	2,9	2,8	2,6
Speciale voertuigen	5,7	3,3	1,7	1,8	1,6
Motortweewielers	20,5	24,5	31,5	32,9	32,1
Bromfietsen	17,1	17,1	12,1	12,1	10,5
<i>Sub wegverkeer</i>	<i>941,1</i>	<i>717,3</i>	<i>527,2</i>	<i>485,5</i>	<i>446,7</i>
Spoorwegen (dieseltractie)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Binnenvaart	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9
Recreatievaart	6,9	7,0	7,1	7,1	7,1
Zeescheepvaart (binnengaats)	2,2	2,5	2,6	2,6	2,8
Luchtvaart	4,7	4,7	5,6	5,7	5,8
Mobiele werktuigen	16,9	16,9	19,0	19,0	19,0
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	<i>32,7</i>	<i>33,2</i>	<i>36,5</i>	<i>36,6</i>	<i>36,8</i>
TOTAAL	973,8	750,5	563,7	522,1	483,5

Tabel 3.11 Emissies van SO₂ per voertuigcategorie

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
SO₂					
Personenauto's	3,8	4,5	4,8	4,0	2,8
Bestelauto's	1,0	1,7	2,3	1,7	0,8
Vrachtauto's	3,4	3,5	3,3	2,5	1,0
Trekkers	2,0	2,4	2,9	2,2	1,0
Autobussen	0,6	0,6	0,5	0,4	0,2
Speciale voertuigen	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1
Motortweewielers	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bromfietsen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Sub wegverkeer</i>	<i>11,3</i>	<i>13,1</i>	<i>14,1</i>	<i>11,1</i>	<i>5,9</i>
Spoorwegen (dieseltractie)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Binnenvaart	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
Recreatievaart	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Zeescheepvaart (binnengaats)	10,4	12,1	12,5	12,4	13,1
Luchtvaart	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Mobiele werktuigen	2,1	1,9	2,2	2,2	2,2
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	<i>14,8</i>	<i>16,2</i>	<i>16,9</i>	<i>16,9</i>	<i>17,6</i>
TOTAAL	26,0	29,3	31,0	27,9	23,5

Tabel 3.12 Emissies van PM_{10} (uitlaatgas + slijtage naar lucht) per voertuigcategorie

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
PM₁₀					
Personenauto's	5,4	5,1	4,3	3,9	3,8
Bestelauto's	1,6	2,0	2,0	1,7	1,7
Vrachtauto's	3,6	3,0	2,2	1,9	1,7
Trekkers	2,4	2,3	1,6	1,4	1,3
Autobussen	1,4	1,0	0,6	0,5	0,5
Speciale voertuigen	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2
Motortweewielers	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Bromfietsen	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
<i>Sub wegverkeer</i>	<i>15,0</i>	<i>13,9</i>	<i>11,0</i>	<i>9,9</i>	<i>9,3</i>
Spoorwegen (dieseltractie)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Binnenvaart	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3
Recreatievaart	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Zeescheepvaart (binnengaats)	1,3	1,5	1,6	1,5	1,6
Luchtvaart	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Mobiele werktuigen	2,8	2,8	3,2	3,2	3,2
<i>Sub niet-wegverkeer</i>	<i>6,4</i>	<i>6,8</i>	<i>7,3</i>	<i>7,3</i>	<i>7,4</i>
TOTAAL	21,4	20,7	18,3	17,2	16,7

Tabel 3.13 Emissies van N_2O per voertuigcategorie (Nederlands grondgebied)

[miljoen kg]	1985	1990	1995	1996	1997
N₂O					
personenauto's	1,5	3,2	4,2	3,9	3,9
bestelauto's	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3
vrachtauto's	0,6	1,0	0,8	0,8	0,8
trekkers	0,3	0,9	0,9	0,8	0,8
autobussen	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
speciale voertuigen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
motortweewielers	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
bromfietsen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>sub wegverkeer</i>	<i>2,8</i>	<i>5,5</i>	<i>6,4</i>	<i>6,0</i>	<i>6,0</i>
spoorwegen (dieseltractie)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
binnenvaart	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
recreatievaart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
zeescheepvaart (binnengaats)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
luchtvaart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
mobiele werktuigen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
<i>sub niet-wegverkeer</i>	<i>1,0</i>	<i>1,1</i>	<i>1,1</i>	<i>1,1</i>	<i>1,2</i>
TOTAAL	3,8	6,6	7,6	7,2	7,1

De emissie van NO_x door de totale sector verkeer en vervoer is in 1997 afgenomen met 3% door verdere penetratie van het gebruik van driewegkatalysatoren in personenauto's en door 'schonere' vrachtauto's en trekkers in het park. De SO₂-emissie van het wegverkeer in 1997 was ruim 15% lager dan in 1996 door de aangescherpte zwavelnorm in diesel per 1-10-1996. De PM₁₀-emissie was in 1997 circa 3% lager dan in 1996. In 1997 was circa 20% van de totale PM₁₀-emissie door het wegverkeer het gevolg van slijtage van banden, remvoering en wegdek. De rest is het gevolg van de verbranding van brandstof.

De N₂O-emissie is in de periode 1985-1997 verdubbeld. Deze toename wordt veroorzaakt door de invoering van de geregelde driewegkatalysator bij personenauto's en bestelauto's. Deze katalysatoren reduceren de emissies van NO_x, VOS, CO en (een deel van) PM₁₀, maar hebben als neveneffect de vorming van N₂O uit NO_x. Nieuwe typen katalysatoren (na 1996) hebben naar verwachting minder last van dit neveneffect, zodat ondanks een verdere penetratie van de geregelde driewegkatalysator in het personenauto- en bestelautopark de totale emissie van N₂O na 1997 niet verder zal toenemen. Het aandeel N₂O in de totale broeikasgasemissie door de doelgroep verkeer en vervoer bedroeg in 1997 circa 6%.

3.6 Geprognostiseerde ontwikkelingen energiegebruik en emissies

In een prognose voor de middellange termijn zijn de effecten ingeschat van extra maatregelen uit het NMP3 (naast de maatregelen die reeds in de referentiescenario's van de MV4 zijn meegenomen (zie Geurs *et al.*, 1998)) die vóór 2002 naar verwachting zullen worden ingevoerd. Naar verwachting zullen alleen de stimuleringsregelingen 'Euro3-vrachtwagens en -bussen' en de 'openbaar vervoerbussen en nutsvoertuigen op LPG' uit het NMP3 van invloed zijn op de emissies door de doelgroep verkeer en vervoer. In tabel 3.14 is het energiegebruik in de periode 1985-2002 voor de doelgroep verkeer en vervoer weergegeven.

Voor personenauto's is het totale energiegebruik in 2002 ca. 1% hoger dan in Van Gerwen *et al.* (1998). Oorzaak is een kleine herziening van de ontwikkeling van de brandstofefficiency van personenauto's in de periode 1997-2002. In Van Gerwen *et al.* (1998) was de brandstofefficiency van personenauto's in 2002 afgeleid aan de hand van lineaire interpolatie tussen het jaar 2000 en 2010 uit de MV4 (Geurs *et al.*, 1998). Na het verschijnen van de MV4 bleek dat de ontwikkelingen zoals geprognostiseerd door het personenautomodel FACTS2.0 (Pronk *et al.*, 1993), te optimistisch waren voor wat betreft de verbetering van de brandstofefficiency van personenauto's op korte termijn. Op grond van de ontwikkeling van het voertuiggewicht in de afgelopen 5 à 10 jaar is de kortetermijnprognose voor de ontwikkeling van de brandstofefficiency aangepast. Tabel 3.15 geeft de verschillen weer tussen de inschatting op basis van de

MV4, en die op basis van extrapolatie van de huidige trend. Naast een prognose voor het energiegebruik zijn de emissies van CO₂, NO_x en SO₂ geprognostiseerd (zie tabel 3.16). In de rechterkolom van tabel 3.16 staan enkele beleidsdoelstellingen vermeld.

Tabel 3.14 Energiegebruik door verkeer en vervoer in de periode 1985-2002

[PetaJoule]	1985	1990	1996	1997	2002-B	2002-G
personenauto's	195,9	214,5	239,4	245,4	266,6	273,7
bestelauto's	19,2	28,5	37,0	39,9	38,8	40,3
vrachtauto's + trekkers	60,8	75,0	89,1	90,0	94,0	103,5
autobussen	7,1	7,5	7,5	7,2	8,0	8,2
speciale voertuigen	4,8	3,8	3,4	3,7	3,1	3,1
motortweewielers + bromf.	2,7	3,3	4,1	4,0	4,0	4,0
<i>sub wegverkeer</i>	<i>290,4</i>	<i>332,7</i>	<i>380,6</i>	<i>390,2</i>	<i>414,6</i>	<i>432,8</i>
spoorwegen (dieseltractie)	1,5	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
binnenvaart	20,8	23,1	23,5	23,5	23,1	23,6
recreatievaart	2,1	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4
zeescheepvaart (binnengaats)	11,7	13,6	14,0	14,8	18,4	19,6
luchtvaart	5,9	7,6	9,6	10,0	10,7	11,4
mobiele werktuigen	24,0	24,0	27,0	27,0	26,0	27,1
<i>sub niet-wegverkeer</i>	<i>66,1</i>	<i>71,7</i>	<i>77,7</i>	<i>78,9</i>	<i>82,0</i>	<i>85,5</i>
TOTAAL	356,4	404,5	458,2	469,1	496,6	518,4

bron: CBS (meerdere jaargangen, b), Van Gerwen *et al.* (1998)

Tabel 3.15 Ontwikkeling energiegebruik (MJ/km) personenauto's in de MV4 en in de MB98

[MJ/km]	1997	2002 (MV4)	2002 (MB98)
personenauto's benzine	2,72	2,56	2,79
personenauto's diesel	2,47	2,20	2,25
personenauto's LPG	2,42	2,34	2,34
personenauto's TOTAAL	2,64	2,47	2,64

bron: CBS (meerdere jaargangen, b), Geurs *et al.* (1998)

Tabel 3.16 Emissies van verkeer en vervoer in de periode 1985-2002.

	1985	1990	1996	1997	2002-B	2002-G	doel 2005
CO ₂	miljard kg						
Personenauto's	14,0	15,3	17,2	17,6	19,1	19,6	
Vrachtverkeer	6,7	8,4	10,0	10,3	10,5	11,4	
WEGVERKEER	20,9	24,0	27,5	28,2	29,9	31,2	21,7 ¹⁾
TOTAAL VERKEER	25,7	29,2	33,2	34,0	35,9	37,5	
NO _x	miljoen kg						
Personenauto's	156	149	104	96	57	58	40
Vrachtverkeer	107	118	107	103	97	106	72
WEGVERKEER	264	268	211	199	155	165	
TOTAAL VERKEER	343	353	302	291	242	256	158
SO ₂	miljoen kg						
Personenauto's	3,8	4,5	4,0	2,8	2,8	2,9	
Vrachtverkeer	7,4	8,5	7,0	3,1	2,3	2,5	
WEGVERKEER	11,3	13,1	11,1	5,9	5,2	5,4	
TOTAAL VERKEER	26,0	29,3	27,9	23,5	24,3	25,7	14 ¹⁾

¹⁾ doelstelling voor 2000 (= niveau 1986 voor CO₂)

Voor vrachtverkeer is NO_x-emissie in 2002 ca. 5 kton lager dan in Van Gerwen *et al.* (1998) als gevolg van de NMP3-maatregelen 'Simulering Euro3 bij vrachtwagens, trekkers en bussen' en 'Stimulering OV-bussen en nutsvoertuigen op LPG'. Zie voor de berekening van dit effect *bijlage 1*.

De CO₂-doelstelling voor het wegverkeer voor het jaar 2000 (gelijk aan het niveau in 1986) wordt in 2000 ruim overschreden (met 35 tot 40%). De NO_x-doelstelling voor personenauto's in 2005 wordt naar verwachting wel gehaald, de NO_x-doelstelling voor het vrachtverkeer niet.

LITERATUUR

AAS (1998), *Your Amsterdam Airport Schiphol Statistical Annual Review 1997*, Amsterdam, Amsterdam Airport Schiphol

Annema, J.A., R.M.M. van den Brink (1997a), *Verkeer en vervoer in de Milieubalans 1997*, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Brink, R.M.M. van den, G.P. van Wee (1997b), *Energiegebruik en emissies per vervoerwijze*, rapportnr. 773002 007, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Brink, R.M.M. van den, G.P. van Wee (in voorbereiding), *Waarom wordt het personenautopark niet meer zuiniger; de ontwikkeling van het brandstofverbruik van het personenautopark, wordt in 1999 gepubliceerd in Verkeerskunde*

CBS (meerdere jaargangen, a), *Nederlandse Energie Huishouding (NEH)*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (meerdere jaargangen, b), *Emissie Mobiele Bronnen (EMMOB)*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (meerdere jaargangen, c), *Het bezit en gebruik van Bedrijfsvoertuigen*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (meerdere jaargangen, d), *Het bezit en gebruik van Personenauto's*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (meerdere jaargangen, e), *Statistiek van de Motorvoertuigen*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1996), *Maandstatistiek verkeer en vervoer, september 1996*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1998a), *Statistiek van de luchtvaart 1997*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1998b), *Statistiek van het personenvervoer 1997*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1998c), *Maandstatistiek verkeer en vervoer, februari 1998*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1998d), *Kerncijfers Verkeer en Vervoer 1998*, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (1998e), *Volumeontwikkeling in het goederenwegvervoer en de binnenvaart op Nederlands grondgebied*, telefonische mededelingen op 20 en 29 mei 1998 door Drs H.M. Coninx, Heerlen/Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

CBS (in voorbereiding), *Methodiekb beschrijving van de berekening van de emissies door mobiele bronnen*, Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek

Dings, J.M.W. (1996), *Kosten en milieu-effecten van technische maatregelen in het verkeer*, Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie, Delft

Feimann, P.F.L., J.A. Annema, R.M.M. van den Brink, K.T. Geurs, G.P. van Wee (in voorbereiding), *Factsheets met maatregelen uit MV4, NMP3, ICES*, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Gerwen, O.J. van, J.A. Annema, P.M. van Egmond, M.G.M. Harmelink, D. Nagelhout (1998), *Milieu-ontwikkelingen op de middellange termijn: klimaatverandering, verzuring, vermessing en verwijdering*, rapportnr. 251701 032, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Geurs, K.T., R.M.M. v. d. Brink, J.A. Annema, G.P. van Wee (1998), *Verkeer en vervoer in de Nationale Milieuverkenning 4*, rapportnr. 773002 011, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

HiMH, CBS, RIVM, RIZA (in voorbereiding), *Emissies in Nederland -1998. Trends, thema's en doelgroepen, ramingen 1998*, Publikatiereeks Emissieregistratie, Den Haag: Ministerie van VROM

NOVEM, (1998), Fax van Peter Wilbers, 17 juni 1998

Pronk, M.Y., H. Rosa, P.M. Blok (1993), *FACTS 2.0*, Nederlands Economisch Instituut, Rotterdam

RIVM (1998a), *Milieubalans 98*, Samson H.D. Tjeenk Willink bv, Alphen aan den Rijn

RIVM (1998b), *Achtergronden bij de Milieubalans 98*, internet:
<http://www.milieubalans.rivm.nl>

Venne, J.W.C.M. van de, R.C. Rijkeboer (1996), *Rekenmodel voor emissie en brandstofverbruik van bedrijfswagens en het schatten van ontwikkelingstendensen voor de modelparameters*, TNO Wegtransportmiddelen, Delft

Wilbers, P.T. (1995), *De elektronische cruise-control, verslag van een praktijkproef*, Veenendaal: Traffic Test

BIJLAGEN

		pag.
Bijlage 1	Berekening NO _x -emissiereductie in 2002 als gevolg van NMP3	49
Bijlage 2	Overzichtstabellen volume, energie en emissies	51

Bijlage 1: Berekening NO_x-emissiereductie in 2002 als gevolg van NMP3 Stimulering Euro3

De subsidieregeling geldt ca. 2-2,5 jaar voorafgaand aan het van kracht worden van de Euro3-wetgeving (1999-2001). In de studie ten behoeve van het NMP3 is reeds uitgerekend dat de subsidie (95 mln) toereikend is om 43% van de in deze 2-2,5 jaar verkochte vrachtwagens, trekkers en bussen de subsidie te verlenen (Annema *et al.*, 1998). Met behulp van het model ATTACK is berekend dat het totale jaarkilometrage van de Euro3-voertuigen, die tussen 1999 en 2001 zijn gesubsidieerd, ca. 13% bedraagt van het totale jaarkilometrage van alle vrachtauto's, trekkers en bussen. Verondersteld is dat deze 13% bij afwezigheid van deze stimuleringsregeling niet met Euro3-motoren maar met Euro2-motoren zouden zijn uitgerust. De Euro3-normen voor NO_x zijn ca. 30% lager dan de Euro2-normen. Verondersteld is dat dit ook voor de praktijkemissie geldt. Hiermee komt het effect van de stimuleringsregeling grofweg neer op 3,6 kton in 2002-behoedzaam en 4,0 kton in 2002-gunstig. Het effect van deze stimuleringsregeling op overige emissies is verwaarloosbaar.

Stimulering LPG

In de periode 1998-2002 is als gevolg van de subsidieregeling (in totaal 25 miljoen) 80% van de nieuw-verkochte openbaar-vervoerbussen uitgerust met een LPG-motor. Met het model ATTACK is berekend dat in 2002 ca. 20% van de het totale autobusjaarkilometrage wordt afgelegd door OV-bussen met LPG-motor. De NO_x-emissie van een autobus met voor LPG omgebouwde motor is grofweg 90% lager dan die van de originele dieselmotor. Het effect van deze stimuleringsmaatregel komt grofweg neer op 1,5 kton in 2002 (beide scenario's).

Bijlage 2 Overzichtstabellen volume, energie en emissies

Tabel:	Titel:	Pag.
B-1a	Verkeersprestatie wegverkeer op Nederlands grondgebied	52
B-1b	Vervoersprestatie in het personenvervoer op Nederlands grondgebied	53
B-1c	Vervoersprestatie in het goederenvervoer op Nederlands grondgebied	54
B-1d	Volume-ontwikkelingen op Schiphol	54
B-2a	Energiegebruik verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	55
B-2b	Energiegebruik verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	56
B-3a	CO ₂ -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	57
B-3b	CO ₂ -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	58
B-4a	NO _x -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	59
B-4b	NO _x -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	60
B-5a	SO ₂ -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	61
B-5b	SO ₂ -emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	62
B-6a	NMVOS-emissie (verbranding + verdamping) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	63
B-6b	NMVOS-emissie (verbranding + verdamping) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	64
B-7a	CO-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	65
B-7b	CO-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	66
B-8a	PM ₁₀ -emissie (verbranding naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	67
B-8b	PM ₁₀ -emissie (verbranding + slijtage naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)	68
B-8c	PM ₁₀ -emissie (uitlaatgas + slijtage naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (absoluut)	69
B-9a	Energieafzet verkeer en vervoer in Nederland (absoluut)	70
B-9b	Bunkering door internationaal vervoer in Nederland (absoluut)	70
B-9c	Energieafzet verkeer en vervoer in Nederland (index 1980 =100)	71
B-9d	Bunkering door internationaal vervoer in Nederland (index 1980 = 100)	71
B-10a	CO ₂ -emissie verkeer en vervoer conform IPCC (absoluut)	72
B-10b	CO ₂ -emissie uit bunking in Nederland (absoluut)	72
B-10c	CO ₂ -emissie verkeer en vervoer conform IPCC (index 1980 = 100)	73
B-10d	CO ₂ -emissie uit bunking in Nederland (index 1980 = 100)	73
B-11a	N ₂ O-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (absoluut)	74
B-11b	N ₂ O-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (index 1980 =100)	75
B-12a	Energiegebruiksfactoren wegverkeer	76
B-12b	CO ₂ -emissiefactoren wegverkeer	76
B-12c	NO _x -emissiefactoren wegverkeer	77
B-12d	SO ₂ -emissiefactoren wegverkeer	77
B-12e	NMVOS-emissiefactoren wegverkeer (verbranding + verdamping)	78
B-12f	CO-emissiefactoren wegverkeer	78
B-12g	PM ₁₀ -emissiefactoren wegverkeer (verbranding naar lucht + bodem + water)	79
B-12h	PM ₁₀ -emissiefactoren wegverkeer (verbranding + slijtage naar lucht)	79

Tabel B-1a: Verkeersprestatie wegverkeer op Nederlands grondgebied (miljoen voertuigkm en index 1980 = 100) (bron: CBS)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	
(min voertuigkm)																			
Personenauto's	61352	61071	62920	65619	68244	68760	72397	74695	79017	81325	81226	83187	85621	85352	89089	89978	89768	93081	
waarvan: benzine	49450	46935	46734	47424	48138	47480	49028	50616	53012	53428	52117	53299	56525	58046	60201	61264	62288	63983	
diesel	4197	4826	5488	6554	7957	9791	11601	12181	13441	14900	15775	16333	16086	15565	16704	17298	17268	18625	
LPG	7705	9310	10698	11641	12149	11490	11768	11898	12564	12998	13334	13554	13009	11741	12183	11416	10212	10473	
Bestelauto's	3947	4048	4098	4130	4344	4747	5356	6090	6672	7138	7689	8283	9206	10145	10456	10706	10526	11304	
waarvan: benzine	2069	2015	1885	1787	1709	1728	1743	1809	1791	1731	1698	1682	1688	1707	1619	1493	1384	1177	
diesel	1541	1596	1750	1885	2206	2641	3218	3868	4446	4966	5551	6165	7071	7980	8407	8824	8749	9713	
LPG	337	437	463	458	429	378	395	413	435	441	440	436	447	458	430	389	392	414	
Vrachtauto's	3500	3315	3274	3191	3253	3230	3366	3484	3744	3796	3713	3974	4095	3945	3710	3898	3918	3899	
Trekkers	1406	1426	1376	1378	1484	1654	1719	1805	2093	2172	2304	2512	2671	2741	2772	3017	3184	3263	
- vrachtauto's + trekkers	4906	4741	4650	4569	4737	4884	5085	5289	5837	5968	6017	6486	6766	6686	6482	6915	7102	7162	
Autobussen	563	567	573	574	582	593	585	594	596	612	630	627	624	627	615	647	631	606	
Speciale voertuigen	499	599	530	514	464	405	396	382	369	356	357	332	316	294	272	285	312	338	
- vracherverkeer	9352	9388	9278	9213	9546	10037	10837	11761	12878	13462	14063	15101	16288	17125	17210	17906	17939	18804	
Motortweewielers	878	823	958	839	814	702	723	760	719	774	945	1017	1084	1206	1324	1408	1518	1525	
Bromfietzen	1920	2113	1907	2210	1909	1710	1710	1610	1710	1309	1708	1310	1310	1280	1341	1210	1210	1054	
Totaal Wegverkeer	74065	73962	75635	78455	81094	81802	86253	89419	94919	97483	98573	10124	10492	10559	10957	11114	11106	11506	
(index: 1980 = 100)																			
Personenauto's	100	100	103	107	111	112	118	122	129	133	132	136	140	139	145	147	146	152	
waarvan: benzine	100	95	95	96	97	96	99	102	107	108	105	108	114	117	122	124	126	129	
diesel	100	115	131	156	190	233	276	290	320	355	376	389	383	371	398	412	411	444	
LPG	100	121	139	151	158	149	153	154	163	169	173	176	169	152	158	148	133	136	
Bestelauto's	100	103	104	105	110	120	136	154	169	181	195	210	233	257	265	271	267	286	
waarvan: benzine	100	97	91	86	83	84	84	87	87	84	82	81	82	83	78	72	67	57	
diesel	100	104	114	122	143	171	209	251	289	322	360	400	459	518	546	573	568	630	
LPG	100	130	137	136	127	112	117	123	129	131	131	129	133	136	128	115	116	123	
Vrachtauto's	100	95	94	91	93	92	96	100	107	108	106	114	117	113	106	111	112	111	
Trekkers	100	101	98	98	106	118	122	128	149	154	164	179	190	195	197	215	226	232	
- vrachtauto's + trekkers	100	97	95	93	97	100	104	108	119	122	123	132	138	136	132	141	145	146	
Autobussen	100	101	102	102	103	106	104	106	106	109	112	111	111	111	109	115	112	108	
Speciale voertuigen	100	120	106	103	93	81	79	77	74	71	71	66	63	59	54	57	62	68	
- vracherverkeer	100	100	99	99	102	107	116	126	138	144	150	161	174	183	184	191	192	201	
Motortweewielers	100	94	109	96	93	80	82	87	82	88	108	116	123	137	151	160	173	174	
Bromfietzen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	89	68	68	67	70	63	63	55	
Totaal Wegverkeer	100	100	102	106	109	110	116	121	128	132	133	137	142	143	148	150	150	155	

Tabel B-1b: Vervoersprestatie in het personenvervoer op Nederlands grondgebied (miljard reizigerkm en index 1980 = 100) (bron: CBS)

(mld reizigerkm)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto	107,1	107,2	109,9	114,2	119,6	117,4	123,1	125,8	128,9	133,5	134,3	137,3	140,0	138,7	145,5	146,8	145,9	151,2
Trein	8,9	9,2	9,4	9,1	8,8	9,0	8,9	9,4	9,7	10,2	11,1	15,2	15,4	15,2	14,4	14,0	14,1	14,3
Bus/Tram/Metro	5,9	6,1	6,1	6,0	6,2	6,4	6,2	6,0	5,7	5,6	5,5	6,3	6,3	6,2	6,2	6,0	6,2	6,3
- Totaal OV	14,8	15,3	15,5	15,1	15,0	15,4	15,1	15,4	15,4	15,8	16,6	21,5	21,7	21,4	20,6	20,0	20,3	20,6
Overig busvervoer	6,3	6,2	6,1	5,9	5,8	5,9	5,8	5,9	5,2	5,4	5,6	5,2	5,2	5,3	5,4	5,8	5,8	5,8
Taxi	1,0	1,0	1,0	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	1,7	1,8	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4
Motorfiets	1,1	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	1,0	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,5	2,1	1,6	1,7	1,7
Bromfiets	2,9	2,3	2,1	2,4	2,1	1,7	1,8	1,6	1,7	1,4	1,5	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
Fiets	9,9	10,6	11,1	11,7	11,8	11,9	12,0	11,3	11,9	12,9	13,1	12,9	13,0	12,7	13,2	13,3	12,6	13,6
Voetganger	5,3	5,4	5,4	5,4	5,3	5,1	4,9	5,0	4,8	5,0	5,0	5,2	5,2	5,2	5,7	5,6	5,5	5,6
Totaal personenvervoer	148,4	149,1	152,3	156,6	161,3	159,0	164,3	166,7	170,5	176,8	179,2	186,6	189,6	188,3	195,8	196,6	195,3	201,9
(index 1980 = 100)																		
Personenauto	100	100	103	107	112	110	115	117	120	125	125	128	131	130	136	137	136	141
Trein	100	103	106	102	99	101	100	106	109	115	125	171	173	171	161	157	158	160
Bus/Tram/Metro	100	103	103	102	105	108	105	102	97	95	93	107	107	105	105	102	105	106
- Totaal OV	100	103	105	102	101	104	102	104	104	107	112	145	147	145	139	135	137	139
Overig busvervoer	100	98	97	94	92	94	92	94	83	86	89	83	83	84	86	92	92	91
Taxi	100	100	100	80	70	70	70	70	170	180	200	210	200	220	225	240	240	235
Motorfiets	100	100	109	100	91	82	82	91	82	91	100	109	118	136	191	145	155	155
Bromfiets	100	79	72	83	72	59	62	55	59	48	52	41	41	45	41	41	41	41
Fiets	100	107	112	118	119	120	121	114	120	130	132	130	131	128	133	134	127	137
Voetganger	100	102	102	102	100	96	92	94	91	94	94	98	98	98	107	105	103	106
Totaal personenvervoer	100	100	103	106	109	107	111	112	115	119	121	126	128	127	132	132	132	136

Tabel B-2a: Energiegebruik verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (PJ)

(PetaJoules)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	183,5	182,1	185,6	191,8	195,8	195,9	201,7	206,3	215,2	221,3	214,5	219,6	226,4	225,2	234,6	239,6	239,4	245,4
waarvan: benzine	149,3	141,7	139,8	140,6	140,2	137,1	139,1	142,4	147,9	147,8	141,8	145,0	153,7	157,9	163,7	168,0	172,3	174,0
diesel	12,8	14,4	16,3	18,8	22,1	26,8	30,2	30,8	33,5	38,2	38,0	39,3	39,5	37,7	40,8	42,8	42,1	46,1
LPG	21,5	25,9	29,5	32,4	33,5	32,0	32,4	33,1	33,8	35,4	34,7	35,3	33,2	29,6	30,1	28,8	25,0	25,3
Bestelauto's	16,3	16,6	16,8	16,8	17,7	19,2	21,1	23,4	25,2	26,4	28,5	29,5	32,3	35,2	36,6	37,6	37,0	39,9
waarvan: benzine	8,2	7,9	7,4	7,1	6,8	6,8	6,7	6,7	6,5	6,1	5,9	5,6	5,6	5,5	5,2	4,8	4,5	3,8
diesel	7,1	7,3	7,8	8,2	9,3	10,8	13,0	15,2	17,3	18,9	21,2	22,6	25,4	28,3	30,2	31,6	31,4	34,8
LPG	1,1	1,4	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2
Vrachtauto's	40,3	38,1	37,9	37,2	38,1	38,1	40,3	41,7	44,8	45,4	44,4	47,5	49,0	45,6	44,4	46,6	46,8	46,6
Trekkers	20,8	20,7	19,7	19,5	20,6	22,6	23,7	24,9	27,8	28,9	30,6	33,4	35,5	35,1	36,8	40,1	42,3	43,3
- vrachtauto's+ trekkers	61,0	58,8	57,6	56,6	58,8	60,8	64,0	66,6	72,6	74,3	75,0	80,9	84,4	80,8	81,2	86,7	89,1	90,0
Autobussen	7,1	7,2	7,1	7,0	7,0	7,1	7,0	7,1	7,1	7,3	7,5	7,5	7,5	7,5	7,3	7,7	7,5	7,2
Speciale voertuigen	6,1	7,3	6,5	6,3	5,7	4,8	4,7	4,5	4,4	3,8	3,8	3,6	3,5	3,1	3,0	3,1	3,4	3,7
- vrachtwagen ^{a)}	90,5	89,9	88,0	86,8	89,2	91,8	96,8	101,5	109,4	111,8	114,9	121,5	127,6	126,6	128,2	135,1	137,1	140,8
Motortweewielers	1,8	1,8	2,1	1,8	1,7	1,4	1,5	1,6	1,5	1,6	1,9	2,1	2,2	2,5	2,7	2,9	3,1	3,1
Bromfietsen	1,4	1,5	1,4	1,6	1,4	1,3	1,3	1,2	1,3	1,0	1,4	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9
Totaal wegverkeer	277,2	275,4	277,0	282,1	288,1	290,4	301,2	310,6	327,2	335,6	332,7	344,3	357,4	355,3	366,6	378,6	380,6	390,2
Spoorwegen (DE-tractie)	1,8	1,8	1,5	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Binnenvaart	19,9	18,9	18,5	18,9	20,1	20,8	21,2	20,8	22,6	23,4	23,1	23,6	21,1	22,8	23,5	23,5	23,5	23,5
Recreatievaart	2,1	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Zeescheepvaart	10,7	10,1	10,4	10,8	11,6	11,7	12,1	12,1	13,0	13,5	13,6	13,7	13,9	13,5	14,2	14,1	14,0	14,8
Luchtvaart	5,6	5,4	5,5	5,5	5,5	5,9	6,4	6,7	7,2	7,3	7,6	7,5	8,0	8,3	8,5	8,9	9,6	10,0
Mobiele werktuigen	23,5	23,6	23,7	23,9	23,9	24,0	24,1	24,1	24,0	24,0	24,0	25,0	25,0	25,0	26,0	27,0	27,0	27,0
Totaal niet wegverkeer	63,6	61,9	61,6	62,4	64,6	66,1	67,4	67,2	70,1	71,7	71,7	73,4	71,7	73,1	75,8	77,1	77,7	78,9
Totaal verkeer en vervoer	340,8	337,2	338,6	344,5	352,6	356,4	368,6	377,8	397,4	407,3	404,5	417,7	429,1	428,4	442,4	455,7	458,2	469,1

^{a)} bestelauto's, vrachtauto's, trekkers, autobussen en speciale voertuigen

Tabel B-2b: Energiegebruik verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied in de periode 1980-1997 (index 1980 = 100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	99	101	105	107	107	110	112	117	121	117	120	123	123	128	131	130	134
<i>waarvan: benzine</i>	100	95	94	94	94	92	93	95	99	99	95	97	103	106	110	113	115	117
<i>diesel</i>	100	113	128	147	173	210	236	241	262	299	298	308	310	296	319	335	330	361
<i>LPG</i>	100	121	137	151	156	149	151	154	158	165	162	164	154	138	140	134	116	118
Bestelauto's	100	102	103	103	108	118	130	143	155	162	175	181	198	216	225	231	227	245
<i>waarvan: benzine</i>	100	97	91	86	83	84	82	82	79	74	73	69	68	68	64	59	55	47
<i>diesel</i>	100	104	110	116	132	154	184	216	246	268	300	320	359	401	427	448	445	494
<i>LPG</i>	100	130	145	151	150	140	138	134	133	128	128	123	125	126	119	107	108	114
Vrachtauto's	100	95	94	92	95	95	100	103	111	113	110	118	122	113	110	116	116	116
Trekkers	100	100	95	94	99	109	114	120	134	139	147	161	171	169	177	193	204	209
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	100	96	94	93	96	100	105	109	119	122	123	133	138	132	133	142	146	147
Autobussen	100	101	100	99	99	100	99	100	101	103	106	106	105	106	104	109	106	102
Speciale voertuigen	100	120	107	104	95	79	77	75	73	62	63	59	58	52	49	51	56	61
- <i>vrachtwagen</i>	100	99	97	96	99	101	107	112	121	124	127	134	141	140	142	149	152	156
Motortweewielers	100	100	116	102	93	80	82	87	82	88	108	116	123	137	151	160	173	174
Bromfietsen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	100	77	77	75	79	71	71	62
Totaal wegverkeer	100	99	100	102	104	105	109	112	118	121	120	124	129	128	132	137	137	141
Spoorwegen (DE-tractie)	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	95	101	104	107	104	113	118	116	118	106	114	118	118	118	118
Recreatievaart	100	96	92	95	98	100	102	102	106	109	108	115	117	113	114	114	114	114
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	113	121	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	96	99	98	99	106	114	120	128	130	135	133	143	148	152	158	171	179
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	97	97	98	102	104	106	106	110	113	113	115	113	115	119	121	122	124
Totaal verkeer en vervoer	100	99	99	101	103	105	108	111	117	120	119	123	126	126	130	134	134	138

Table B-3a: CO₂-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (miljard kg)

(mld kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	13.1	13.0	13.2	13.7	14.0	14.0	14.4	14.7	15.4	15.8	15.3	15.7	16.2	16.1	16.8	17.2	17.2	17.6
<i>waarvan: benzine</i>	10.7	10.2	10.1	10.1	10.1	9.9	10.0	10.2	10.6	10.6	10.2	10.5	11.1	11.4	11.8	12.1	12.5	12.6
<i>diesel</i>	0.9	1.1	1.2	1.4	1.6	2.0	2.2	2.3	2.5	2.8	2.8	2.9	2.9	2.8	3.0	3.1	3.1	3.4
<i>LPG</i>	1.5	1.8	2.0	2.2	2.3	2.2	2.2	2.2	2.3	2.4	2.3	2.3	2.2	2.0	2.0	1.9	1.7	1.7
Bestelauto's	1.2	1.2	1.2	1.2	1.3	1.4	1.5	1.7	1.8	1.9	2.1	2.1	2.3	2.6	2.7	2.7	2.7	2.9
<i>waarvan: benzine</i>	0.6	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
<i>diesel</i>	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.8	1.0	1.1	1.3	1.4	1.6	1.7	1.9	2.1	2.2	2.3	2.3	2.6
<i>LPG</i>	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Vrachtauto's	3.0	2.8	2.8	2.7	2.8	2.8	3.0	3.1	3.3	3.3	3.3	3.5	3.6	3.3	3.3	3.4	3.4	3.4
Trekkers	1.5	1.5	1.4	1.4	1.5	1.7	1.7	1.8	2.0	2.1	2.2	2.4	2.6	2.6	2.7	2.9	3.1	3.2
- <i>vrachtauto's+ trekkers</i>	4.5	4.3	4.2	4.2	4.3	4.5	4.7	4.9	5.3	5.4	5.5	5.9	6.2	5.9	6.0	6.4	6.5	6.6
Autobussen	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.5
Speciale voertuigen	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3
- <i>vracherverkeer</i>	6.6	6.6	6.4	6.3	6.5	6.7	7.1	7.4	8.0	8.2	8.4	8.9	9.3	9.3	9.4	9.9	10.0	10.3
Motortweewielers	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Bromfietzen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Totaal wegverkeer	20.0	19.8	19.9	20.3	20.7	20.9	21.7	22.4	23.6	24.2	24.0	24.8	25.8	25.7	26.5	27.4	27.5	28.2
Spoorwegen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Binnenvaart	1.5	1.4	1.4	1.4	1.5	1.5	1.6	1.5	1.7	1.7	1.7	1.7	1.5	1.7	1.7	1.7	1.7	1.7
Recreatievaart	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Zeescheepvaart	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1	1.0	1.1
Luchtvaart	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7
Mobiele werktuigen	1.7	1.7	1.7	1.7	1.7	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.9	2.0	2.0	2.0
Totaal niet wegverkeer	4.6	4.5	4.5	4.5	4.7	4.8	4.9	4.9	5.1	5.2	5.2	5.3	5.2	5.3	5.5	5.6	5.6	5.7
Totaal verkeer en vervoer	24.6	24.3	24.4	24.8	25.4	25.7	26.6	27.2	28.7	29.4	29.2	30.1	31.0	31.0	32.0	33.0	33.2	34.0

Tabel B-3b: CO₂-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980=100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	99	101	104	106	107	110	112	117	121	117	120	123	123	128	131	131	134
<i>waarvan: benzine</i>	100	95	94	94	94	92	93	95	99	99	95	97	103	106	110	113	116	117
<i>diesel</i>	100	113	128	147	173	210	236	241	262	299	298	308	310	296	319	335	330	361
LPG	100	121	137	151	156	149	151	154	158	165	159	161	152	135	138	132	114	116
Bestelauto's	100	102	103	103	108	118	130	144	156	163	176	183	200	218	227	233	229	247
<i>waarvan: benzine</i>	100	97	91	86	83	84	82	82	79	74	73	70	68	68	64	59	55	47
<i>diesel</i>	100	104	110	116	132	154	184	216	246	268	300	320	359	401	427	448	445	494
LPG	100	130	145	151	150	140	138	134	133	128	125	121	123	124	116	105	106	112
Vrachtauto's	100	95	94	92	95	95	100	103	111	113	110	118	122	113	110	116	116	116
Trekkers	100	100	95	94	99	109	114	120	134	139	147	161	171	169	177	193	204	209
- vrachtauto's+ trekkers	100	96	94	93	96	100	105	109	119	122	123	133	138	132	133	142	146	147
Autobussen	100	101	100	99	99	100	99	100	101	103	106	106	105	106	104	109	106	102
Speciale voertuigen	100	120	107	104	95	79	77	75	73	62	63	59	58	52	49	51	56	61
- vracherverkeer	100	99	97	96	99	101	107	112	121	124	127	134	141	140	142	150	152	156
Motortweewielers	100	100	116	102	93	80	82	87	82	88	108	116	124	138	151	161	174	174
Bromfietzen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	100	77	77	75	79	71	71	62
Totaal wegverkeer	100	99	100	102	104	105	109	112	118	121	120	124	129	128	133	137	138	141
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	95	101	104	107	104	113	118	116	118	106	114	118	118	118	118
Recreatievaart	100	95	90	94	97	100	102	103	108	112	110	119	122	116	117	117	117	117
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	113	121	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	96	99	98	99	106	114	120	128	130	135	133	143	148	152	159	171	179
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	97	97	98	102	104	106	106	110	113	113	116	113	115	119	121	122	124
Totaal verkeer en vervoer	100	99	99	101	103	104	108	111	117	120	119	123	126	126	130	134	135	138

Tabel B-4a: NO_x-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	157.5	154.6	155.4	157.2	158.1	156.1	160.5	162.1	168.2	163.3	148.9	142.4	135.0	124.7	120.3	113.2	103.9	95.9
waarvan: benzine	141.5	135.5	133.7	133.2	132.3	129.9	132.6	133.9	138.3	132.6	118.6	113.1	108.1	101.0	96.5	90.6	83.6	75.8
diesel	4.1	4.6	5.1	5.9	6.9	8.1	9.2	9.5	10.3	11.3	11.7	12.0	11.6	11.0	11.6	11.7	11.2	11.5
LPG	11.9	14.5	16.7	18.1	18.8	18.0	18.6	18.7	19.5	19.4	18.6	17.3	15.3	12.8	12.3	10.9	9.1	8.7
Bestelauto's	9.9	9.9	9.6	9.4	9.3	9.6	10.1	10.8	11.4	11.8	12.3	12.6	13.0	14.3	14.0	13.6	12.9	12.8
waarvan: benzine	7.0	6.8	6.3	5.9	5.6	5.5	5.4	5.4	5.3	5.1	5.0	4.9	4.6	4.7	4.2	3.8	3.4	2.7
diesel	2.0	2.1	2.2	2.4	2.7	3.2	3.7	4.4	5.1	5.6	6.3	6.7	7.3	8.5	8.8	9.0	8.7	9.2
LPG	0.8	1.0	1.1	1.1	1.0	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8
Vrachtauto's	51.4	48.5	47.6	46.1	46.5	45.4	47.1	48.0	50.8	50.1	47.8	50.2	50.1	45.1	41.5	41.8	39.9	37.7
Trekkers	35.6	35.9	33.7	32.8	34.4	38.2	39.1	39.9	44.9	44.0	44.2	45.7	45.6	43.9	43.0	43.4	42.4	41.3
- vrachtauto's + trekkers	87.0	84.4	81.3	78.9	80.9	83.6	86.2	87.9	95.7	94.1	92.1	95.9	95.7	88.9	84.6	85.2	82.3	79.0
Autobussen	9.6	9.6	9.6	9.6	9.7	9.8	9.7	9.8	9.8	9.9	10.1	9.9	9.6	9.2	8.9	9.1	8.6	8.0
Speciale voertuigen	5.8	7.0	6.0	5.7	5.2	4.3	4.2	4.1	4.0	3.9	4.0	3.7	3.5	3.0	2.7	2.8	3.0	3.1
- vrachtwagen	112.3	110.9	106.6	103.7	105.1	107.3	110.1	112.6	120.9	119.7	118.4	122.1	121.8	115.4	110.2	110.7	106.8	103.0
Motorwielers	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4
Bromfietzen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Totaal wegverkeer	270.1	265.9	262.3	261.2	263.4	263.6	270.9	275.0	289.3	283.2	267.7	264.8	257.1	240.6	231.0	224.3	211.1	199.4
Spoorwegen	2.4	2.3	2.0	1.9	1.9	1.9	1.8	1.7	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
Binnenvaart	27.8	26.3	25.7	26.2	27.9	28.9	29.6	28.9	31.4	32.6	32.1	32.9	29.4	31.6	32.7	32.7	32.7	32.7
Recreatievaart	1.1	1.1	1.0	1.0	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.3	1.2	1.4	1.4	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3
Zeescheepvaart	15.7	14.9	15.3	15.8	17.1	17.3	17.9	17.8	19.1	19.8	20.1	20.2	20.4	19.8	20.9	20.8	20.6	21.8
Luchtvaart	1.8	1.7	1.7	1.7	1.7	1.8	1.8	2.0	2.0	2.0	2.1	2.0	2.2	2.3	2.4	2.5	2.7	2.8
Mobiele werktuigen	27.5	27.6	27.8	28.0	28.0	28.1	28.3	28.3	28.1	28.1	28.1	29.3	29.3	29.3	30.4	31.6	31.6	31.6
Totaal niet wegverkeer	76.3	74.0	73.5	74.6	77.6	79.2	80.5	79.8	83.4	85.3	85.2	87.3	84.3	85.9	89.4	90.5	90.6	91.9
Totaal verkeer en vervoer	346.4	339.9	335.9	335.9	341.1	342.8	351.3	354.8	372.7	368.5	352.9	352.1	341.3	326.5	320.3	314.9	301.7	291.2

Tabel B-4b: NO_x-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980=100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	98	99	100	100	99	102	103	107	104	95	90	86	79	76	72	66	61
<i>waarvan: benzine</i>	100	96	94	94	93	92	94	95	98	94	84	80	76	71	68	64	59	54
<i>diesel</i>	100	112	125	145	171	201	227	235	255	278	288	297	285	271	285	288	277	283
<i>LPG</i>	100	122	140	152	158	151	156	157	164	163	156	145	129	108	103	92	76	73
Bestelauto's	100	101	98	95	95	97	102	110	116	120	125	128	132	145	142	138	131	129
<i>waarvan: benzine</i>	100	97	90	84	80	78	77	78	76	73	71	69	66	67	60	54	48	39
<i>diesel</i>	100	102	110	117	133	155	183	216	247	277	307	329	360	418	429	441	426	453
<i>LPG</i>	100	129	137	137	129	113	118	122	128	130	129	129	130	142	129	109	103	102
Vrachtauto's	100	94	93	90	90	88	92	93	99	97	93	98	97	88	81	81	78	73
Trekkers	100	101	95	92	97	107	110	112	126	124	124	128	128	123	121	122	119	116
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	100	97	93	91	93	96	99	101	110	108	106	110	110	102	97	98	95	91
Autobussen	100	100	100	100	101	102	100	102	101	103	105	102	100	95	92	94	89	83
Speciale voertuigen	100	120	104	99	89	74	72	70	68	67	68	63	60	52	47	48	51	54
- <i>vracherverkeer</i>	100	99	95	92	94	96	98	100	108	107	105	109	108	103	98	99	95	92
Motortweewielers	100	94	110	97	94	82	84	89	84	91	111	120	129	144	158	168	182	183
Bromfietsen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	89	68	68	67	70	63	63	55
Totaal wegverkeer	100	98	97	97	98	98	100	102	107	105	99	98	95	89	86	83	78	74
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	95	101	104	106	104	113	118	116	118	106	114	118	118	118	118
Recreatievaart	100	95	89	93	97	100	102	103	109	113	111	121	123	118	119	119	119	119
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	114	122	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	95	96	94	93	98	102	110	112	109	115	114	122	127	132	138	150	158
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	97	96	98	102	104	106	105	109	112	112	115	110	113	117	119	119	120
Totaal verkeer en vervoer	100	98	97	97	98	99	101	102	108	106	102	102	99	94	92	91	87	84

Tabel B-5a: SO₂-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	3.42	3.08	3.34	3.47	3.52	3.81	4.53	4.77	4.96	4.44	4.48	4.66	4.76	4.66	4.88	4.79	4.02	2.83
<i>waarvan: benzine</i>	1.55	1.47	1.45	1.46	1.46	1.42	1.45	1.48	1.54	1.54	1.47	1.51	1.60	1.64	1.70	1.75	1.79	1.81
<i>diesel</i>	1.87	1.60	1.88	2.01	2.07	2.39	3.09	3.29	3.43	2.90	3.01	3.15	3.17	3.02	3.17	3.05	2.23	1.03
<i>LPG</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Bestelauto's	1.12	0.90	0.98	0.95	0.94	1.04	1.40	1.70	1.84	1.50	1.74	1.87	2.09	2.33	2.40	2.30	1.71	0.81
<i>waarvan: benzine</i>	0.08	0.08	0.08	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.05	0.05	0.05	0.04
<i>diesel</i>	1.04	0.81	0.90	0.87	0.87	0.96	1.33	1.63	1.77	1.44	1.68	1.81	2.03	2.27	2.35	2.25	1.66	0.78
<i>LPG</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Vrachtauto's	5.87	4.22	4.37	3.96	3.55	3.38	4.11	4.43	4.57	3.45	3.51	3.80	3.92	3.65	3.45	3.32	2.48	1.04
Trekkers	3.05	2.30	2.28	2.08	1.93	2.02	2.43	2.66	2.85	2.20	2.42	2.67	2.84	2.81	2.87	2.85	2.24	0.96
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	8.92	6.52	6.65	6.03	5.48	5.40	6.54	7.09	7.41	5.64	5.93	6.47	6.76	6.46	6.32	6.17	4.71	2.00
Autobussen	1.04	0.79	0.82	0.75	0.65	0.63	0.71	0.75	0.73	0.56	0.59	0.60	0.60	0.60	0.57	0.55	0.40	0.16
Speciale voertuigen	0.82	0.75	0.68	0.60	0.48	0.37	0.41	0.42	0.40	0.26	0.28	0.27	0.27	0.24	0.22	0.21	0.17	0.08
- <i>vrachverkeer</i>	11.89	8.96	9.12	8.32	7.55	7.43	9.06	9.97	10.38	7.97	8.55	9.21	9.71	9.63	9.51	9.23	6.99	3.06
Motorfietsen	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Bromfietsen	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Totaal wegverkeer	15.35	12.07	12.49	11.83	11.11	11.26	13.62	14.76	15.38	12.43	13.06	13.90	14.51	14.33	14.43	14.07	11.05	5.93
Spoorwegen	0.27	0.20	0.18	0.15	0.13	0.13	0.14	0.13	0.12	0.09	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10
Binnenvaart	2.93	2.10	2.14	2.01	1.88	1.85	2.17	2.22	2.31	1.78	1.85	1.89	1.69	1.82	1.88	1.88	1.88	1.88
Recreatievaart	0.11	0.08	0.08	0.08	0.07	0.07	0.08	0.08	0.09	0.07	0.07	0.07	0.08	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07
Zeescheepvaart	9.47	9.00	9.23	9.55	10.31	10.42	10.79	10.76	11.50	11.94	12.10	12.18	12.32	11.96	12.59	12.52	12.42	13.13
Luchtvaart	0.13	0.13	0.13	0.13	0.13	0.14	0.15	0.16	0.17	0.17	0.18	0.17	0.19	0.19	0.20	0.21	0.22	0.23
Mobiele werktuigen	3.45	2.63	2.75	2.55	2.23	2.14	2.47	2.58	2.46	1.83	1.92	2.00	2.00	2.00	2.08	2.16	2.16	2.16
Totaal niet wegverkeer	16.35	14.14	14.50	14.47	14.74	14.75	15.80	15.93	16.65	15.87	16.22	16.42	16.38	16.15	16.93	16.95	16.86	17.58
Totaal verkeer en vervoer	31.70	26.20	26.99	26.30	25.85	26.01	29.42	30.69	32.02	28.31	29.28	30.32	30.89	30.48	31.36	31.01	27.91	23.51

Tabel B-5b: SO₂-emissie verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980=100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	90	97	101	103	111	132	139	145	130	131	136	139	136	142	140	117	83
<i>waarvan: benzine</i>	100	95	94	94	94	92	93	95	99	99	95	97	103	106	110	113	115	117
<i>diesel</i>	100	86	100	107	110	127	165	175	183	155	161	168	169	161	169	163	119	55
<i>LPG</i>	n.v.t.																	
Bestelauto's	100	80	87	84	84	92	125	151	164	134	155	166	186	208	214	205	152	73
<i>waarvan: benzine</i>	100	97	91	86	83	84	82	82	79	74	73	69	68	68	64	59	55	47
<i>diesel</i>	100	78	87	84	84	93	128	157	171	139	162	174	196	219	227	217	160	75
<i>LPG</i>	n.v.t.																	
Vrachtauto's	100	72	74	67	60	58	70	76	78	59	60	65	67	62	59	56	42	18
Trekkers	100	76	75	68	63	66	80	87	93	72	80	88	93	92	94	94	73	32
- <i>vrachtauto's+ trekkers</i>	100	73	75	68	61	61	73	80	83	63	66	73	76	72	71	69	53	22
Autobussen	100	76	79	72	63	60	69	73	70	54	57	58	58	58	55	53	38	15
Speciale voertuigen	100	92	83	73	59	45	50	52	49	32	35	33	32	30	27	26	21	10
- <i>vracherverkeer</i>	100	75	77	70	64	62	76	84	87	67	72	77	82	81	80	78	59	26
Motortweewielers	100	100	116	102	93	80	82	87	82	88	108	116	123	137	151	160	173	174
Bromfietzen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	100	77	77	75	79	71	71	62
Totaal wegverkeer	100	79	81	77	72	73	89	96	100	81	85	91	95	93	94	92	72	39
Spoorwegen	100	74	66	58	50	49	52	50	47	35	37	37	37	37	37	37	37	37
Binnenvaart	100	72	73	69	64	63	74	76	79	61	63	65	58	62	64	64	64	64
Recreatievaart	100	72	71	68	62	61	72	75	76	59	61	66	68	65	65	65	65	65
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	114	121	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	96	99	98	99	106	114	120	128	130	135	133	143	147	152	158	171	178
Mobiele werktuigen	100	76	80	74	65	62	72	75	71	53	56	58	58	58	60	63	63	63
Totaal niet wegverkeer	100	86	89	88	90	90	97	97	102	97	99	100	100	99	104	104	103	108
Totaal verkeer en vervoer	100	83	85	83	82	82	93	97	101	89	92	96	97	96	99	98	88	74

Tabel B-6a: NMVOS-emissie (exclusief methaan) verkeer en vervoer (verbranding + verdamping) (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	182.0	171.9	172.9	175.9	178.3	172.1	167.3	163.2	166.9	157.6	142.1	124.3	115.8	107.2	101.3	98.1	88.9	81.8
waarvan: benzine	170.6	158.2	157.1	158.6	160.0	154.5	149.5	145.5	148.7	139.7	125.5	110.3	103.9	97.5	92.4	90.2	82.5	75.9
diesel	1.8	1.9	2.1	2.4	2.7	2.8	2.8	2.8	2.9	3.1	3.1	2.9	2.7	2.5	2.6	2.7	2.4	2.4
LPG	9.7	11.8	13.6	14.9	15.7	14.8	15.0	14.9	15.3	14.8	13.5	11.1	9.2	7.2	6.3	5.2	4.0	3.6
Bestelauto's	12.1	11.7	10.9	10.3	9.9	9.9	9.9	10.3	10.2	10.1	9.9	9.3	9.1	7.7	7.3	6.8	6.3	5.7
waarvan: benzine	9.8	9.1	8.3	7.7	7.3	7.3	7.2	7.5	7.3	7.1	6.9	6.4	6.0	4.8	4.4	3.9	3.5	2.9
diesel	1.8	1.8	1.8	1.8	1.9	1.9	1.9	2.0	2.1	2.2	2.3	2.2	2.3	2.2	2.3	2.3	2.3	2.3
LPG	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.5
Vrachtauto's	14.7	12.4	11.6	10.5	9.6	8.5	8.9	8.3	8.7	8.3	8.0	8.4	8.5	7.2	6.7	7.0	6.9	6.8
Trekkers	7.0	7.2	6.2	5.4	5.4	6.3	6.8	6.8	7.6	7.7	8.0	8.0	8.4	9.2	9.2	10.0	10.4	10.7
- vrachtauto's + trekkers	21.6	19.6	17.8	15.9	15.1	14.8	15.7	15.0	16.4	16.0	16.1	16.4	16.9	16.3	16.0	16.9	17.3	17.4
Autobussen	3.5	3.7	4.1	3.9	4.0	3.6	3.4	3.2	3.2	3.1	3.1	2.9	2.8	2.5	2.4	2.4	2.3	2.1
Speciale voertuigen	3.3	3.5	3.2	2.8	2.5	1.9	1.7	1.6	1.5	1.5	1.4	1.2	1.1	1.0	0.8	0.8	0.9	0.9
- vracherverkeer	40.6	38.5	36.1	33.0	31.4	30.3	30.7	30.1	31.3	30.7	30.6	29.9	30.0	27.4	26.4	26.9	26.8	26.2
Motortweewielers	5.3	5.0	5.7	5.0	4.8	4.2	4.3	4.5	4.3	4.6	5.5	5.9	6.4	7.0	7.9	8.3	8.9	9.0
Bromfietsen	15.4	16.0	14.6	16.1	14.5	12.7	12.8	12.0	12.6	10.1	12.4	10.0	9.9	9.7	10.2	9.4	9.4	8.9
Totaal wegverkeer	243.4	231.4	229.2	230.0	229.1	219.3	215.1	209.8	215.1	202.9	190.6	170.1	162.2	151.3	145.7	142.7	133.9	125.9
Spoorwegen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Binnenvaart	1.4	1.3	1.3	1.3	1.4	1.5	1.5	1.5	1.6	1.7	1.6	1.7	1.5	1.6	1.7	1.7	1.7	1.7
Recreatievaart	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Zeescheepvaart	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.8	0.9
Luchtvaart	1.4	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.3	1.2	1.2
Mobiele werktuigen	5.3	5.3	5.3	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.6	5.6	5.6	5.8	6.1	6.1	6.1
Totaal niet wegverkeer	10.4	10.2	10.2	10.2	10.3	10.4	10.5	10.6	10.7	10.7	10.5	10.7	10.6	10.7	11.0	11.5	11.4	11.5
Totaal verkeer en vervoer	253.8	241.6	239.4	240.2	239.4	229.7	225.6	220.3	225.8	213.6	201.0	180.8	172.8	162.0	156.7	154.2	145.4	137.4

Tabel B-6b: NMVOS-emissie (exclusief methaan) verkeer en vervoer (verbranding + verdamping) (index 1980=100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	94	95	97	98	95	92	90	92	87	78	68	64	59	56	54	49	45
<i>waarvan: benzine</i>	100	93	92	93	94	91	88	85	87	82	74	65	61	57	54	53	48	44
<i>diesel</i>	100	109	121	138	156	163	162	158	165	175	175	164	153	143	150	151	138	135
<i>LPG</i>	100	121	140	153	161	152	154	153	157	152	139	114	95	73	65	54	41	37
Bestelauto's	100	96	90	85	81	82	81	84	84	83	82	77	75	63	60	56	51	47
<i>waarvan: benzine</i>	100	93	85	79	74	75	74	77	75	73	71	65	62	50	45	40	36	30
<i>diesel</i>	100	98	100	100	103	107	107	112	116	122	126	123	130	121	127	130	126	129
<i>LPG</i>	100	130	138	136	127	113	118	124	131	132	131	127	127	117	105	87	80	78
Vrachtauto's	100	85	79	71	66	58	60	56	59	56	55	57	58	49	46	47	47	46
Trekkers	100	103	89	78	78	91	98	97	110	111	115	115	121	132	133	143	150	153
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	100	91	82	74	70	68	72	69	76	74	74	76	78	75	74	78	80	80
Autobussen	100	105	116	111	112	102	96	91	91	88	89	82	80	69	67	68	65	61
Speciale voertuigen	100	107	99	86	76	59	53	48	45	45	44	38	35	29	25	26	27	29
- <i>vrachtwagen</i>	100	95	89	81	77	74	76	74	77	76	75	74	74	68	65	66	66	65
Motortweewielers	100	94	107	95	92	80	80	85	81	87	103	112	122	132	149	157	168	170
Bromfietsen	100	104	95	104	94	82	83	78	82	65	81	65	64	63	66	61	61	58
Totaal wegverkeer	100	95	94	95	94	90	88	86	88	83	78	70	67	62	60	59	55	52
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	95	101	105	107	105	114	118	116	119	108	116	119	119	119	119
Recreatievaart	100	99	98	99	100	100	100	100	101	102	102	103	103	102	103	103	103	103
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	114	121	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	93	91	87	84	86	88	93	93	88	70	67	71	72	71	88	86	83
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	98	98	98	99	100	101	102	103	103	101	103	102	103	106	111	110	110
Totaal verkeer en vervoer	100	95	94	95	94	91	89	87	89	84	79	71	68	64	62	61	57	54

Tabel B-7a: CO-emissie verkeer en vervoer (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	967	876	868	868	868	827	786	745	758	692	604	519	487	448	426	428	387	353
waarvan: benzine	941	846	834	830	827	787	747	707	718	652	566	485	456	422	399	403	365	332
diesel	9	10	10	12	13	13	13	12	12	13	12	11	10	10	10	10	9	9
LPG	17	21	24	27	29	26	26	26	27	27	26	22	20	17	16	15	12	12
Bestelauto's	63	58	52	48	45	45	43	44	43	42	41	38	37	31	29	27	25	22
waarvan: benzine	58	52	47	42	39	38	36	36	35	33	32	29	27	22	20	18	16	13
diesel	4	4	4	4	4	5	5	6	6	7	7	7	8	7	8	8	8	8
LPG	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Vrachtauto's	22	19	18	16	15	14	14	13	14	13	13	13	13	11	10	11	11	10
Trekkers	9	10	8	7	7	8	9	9	10	10	11	11	11	12	12	13	14	14
- vrachtauto's+ trekkers	32	29	26	24	22	22	23	22	24	24	24	24	24	23	22	24	24	24
Autobussen	4	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3
Speciale voertuigen	7	7	7	7	6	6	5	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2
- vrachtwagen	106	99	91	84	79	77	76	75	75	73	72	68	67	59	56	55	54	51
Motorfietsen	31	28	31	26	24	20	20	21	20	21	24	25	26	28	30	32	33	32
Bromfietsen	19	21	19	22	19	17	17	16	17	13	17	13	13	13	13	12	12	11
Totaal wegverkeer	1122	1023	1009	1000	990	941	899	857	870	799	717	626	593	548	526	527	486	447
Spoorwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Binnenvaart	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Recreatievaart	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Zeescheepvaart	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Luchtvaart	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	5	5	5	5	5	6	6	6
Mobiele werktuigen	16	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	18	18	18	18	19	19	19
Totaal niet wegverkeer	32	32	32	32	32	33	33	33	34	34	33	34	34	34	35	36	37	37
Totaal verkeer en vervoer	1155	1055	1041	1032	1023	974	932	891	904	833	751	660	628	582	561	564	522	484

Tabel B-7b: CO-emissie verkeer en vervoer (index 1980=100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	91	90	90	90	86	81	77	78	72	62	54	50	46	44	44	40	37
<i>waarvan: benzine</i>	100	90	89	88	88	84	79	75	76	69	60	52	49	45	42	43	39	35
<i>diesel</i>	100	108	118	131	146	150	145	139	140	145	141	131	119	112	117	118	107	103
<i>LPG</i>	100	120	141	157	166	153	152	149	156	156	152	130	116	97	94	88	71	69
Bestelauto's	100	92	84	77	72	71	69	70	69	67	65	61	59	49	46	43	40	36
<i>waarvan: benzine</i>	100	91	81	74	68	67	63	63	61	58	55	50	48	38	35	31	29	23
<i>diesel</i>	100	100	104	106	114	125	135	151	164	178	189	191	208	191	200	206	200	210
<i>LPG</i>	100	130	138	137	127	114	120	128	135	137	136	130	131	109	100	87	85	86
Vrachtauto's	100	85	80	73	68	60	64	60	63	60	58	59	59	49	46	47	47	46
Trekkers	100	103	88	76	75	88	95	95	107	108	112	112	117	128	129	139	145	148
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	100	90	82	74	70	69	73	70	76	74	74	74	76	72	70	74	76	76
Autobussen	100	109	120	115	116	105	101	96	95	92	92	84	81	71	67	68	65	61
Speciale voertuigen	100	109	107	104	95	83	74	65	59	54	49	41	37	28	26	25	26	23
- <i>vracherverkeer</i>	100	93	86	79	74	73	72	71	71	69	68	64	64	55	53	52	51	48
Motortweewielers	100	90	100	85	80	67	67	70	64	68	80	83	85	92	100	103	107	105
Bromfietzen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	89	68	68	67	70	63	63	55
Totaal wegverkeer	100	91	90	89	88	84	80	76	78	71	64	56	53	49	47	47	43	40
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	96	102	105	107	106	114	119	117	119	109	117	121	121	121	121
Recreatievaart	100	99	99	99	100	100	100	100	101	102	101	103	103	102	102	102	102	102
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	113	121	126	128	129	130	126	133	132	131	138
Luchtvaart	100	94	94	91	89	93	97	102	108	109	92	92	98	98	99	110	113	114
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	99	99	99	99	101	102	103	104	105	102	105	106	106	108	112	113	113
Totaal verkeer en vervoer	100	91	90	89	89	84	81	77	78	72	65	57	54	50	49	49	45	42

Tabel B-8a: PM₁₀-emissie (verbranding naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	3.8	3.9	4.0	4.3	4.5	4.5	4.4	4.3	4.3	4.3	4.1	3.7	3.4	3.2	3.2	3.1	2.8	2.6
<i>waarvan: benzine</i>	1.9	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3	1.2	1.0	0.9	0.8	0.8	0.8	0.7	0.6	0.6
<i>diesel</i>	1.8	1.9	2.1	2.4	2.6	2.8	2.8	2.7	2.8	2.9	2.9	2.7	2.5	2.3	2.4	2.3	2.1	2.0
LPG	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0
Bestelauto's	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.6	1.6	1.7	1.8	1.8	1.9	1.8	2.0	1.8	1.9	1.8	1.6	1.5
<i>waarvan: benzine</i>	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
<i>diesel</i>	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.5	1.5	1.6	1.7	1.7	1.8	1.8	1.9	1.8	1.8	1.7	1.5	1.5
LPG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Vrachtauto's	5.9	5.0	4.6	4.1	3.8	3.3	3.3	3.2	3.3	2.9	2.7	2.8	2.7	2.2	2.0	1.9	1.7	1.4
Trekkers	2.8	2.8	2.4	2.1	2.1	2.3	2.4	2.3	2.5	2.3	2.1	2.0	1.9	1.7	1.6	1.4	1.2	1.0
- vrachtauto's+ trekkers	8.7	7.8	7.0	6.2	5.9	5.6	5.7	5.5	5.7	5.2	4.8	4.8	4.5	3.9	3.6	3.3	2.8	2.5
Autobussen	1.4	1.5	1.6	1.5	1.5	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	0.6	0.5	0.4
Speciale voertuigen	1.2	1.2	1.1	0.9	0.7	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1
- vracherverkeer	12.7	11.9	11.2	10.1	9.6	9.0	9.0	8.7	9.0	8.4	8.0	7.9	7.6	6.6	6.2	5.8	5.1	4.6
Motortweewielers	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Bromfietzen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal wegverkeer	16.7	15.9	15.3	14.5	14.2	13.6	13.5	13.1	13.4	12.8	12.2	11.7	11.1	9.9	9.5	9.0	8.0	7.3
Spoorwegen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Binnenvaart	1.9	1.8	1.8	1.8	1.9	2.0	2.0	2.0	2.2	2.3	2.2	2.3	2.0	2.2	2.3	2.3	2.3	2.3
Recreatievaart	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Zeescheepvaart	1.2	1.1	1.1	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.6	1.6	1.5	1.6
Luchtvaart	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
Mobiele werktuigen	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.9	2.9	2.9	3.0	3.2	3.2	3.2
Totaal niet wegverkeer	6.2	6.0	6.0	6.1	6.3	6.4	6.5	6.4	6.7	6.9	6.8	7.0	6.8	6.9	7.2	7.3	7.3	7.4
Totaal verkeer en vervoer	22.9	21.9	21.3	20.5	20.5	20.0	20.0	19.5	20.1	19.7	19.1	18.7	17.9	16.8	16.8	16.4	15.3	14.7

Tabel B-8b: PM_{10} -emissie (verbranding naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (index 1980 = 100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	101	105	111	117	116	114	111	112	111	105	96	88	82	82	80	72	68
<i>waarvan: benzine</i>	100	92	90	88	86	80	75	71	71	64	56	48	46	42	40	39	35	31
<i>diesel</i>	100	108	118	132	147	154	155	152	156	162	159	149	136	127	131	127	115	110
<i>LPG</i>	100	115	129	134	136	119	112	104	99	94	84	64	54	42	37	32	24	23
Bestelauto's	100	98	99	97	100	103	105	111	115	120	124	121	129	120	122	116	102	100
<i>waarvan: benzine</i>	100	93	83	75	67	64	59	58	55	53	51	47	44	37	34	31	28	22
<i>diesel</i>	100	98	100	100	103	106	109	116	121	127	131	128	137	129	131	125	110	108
<i>LPG</i>	100	130	138	137	128	114	119	127	133	135	135	129	126	109	96	79	73	71
Vrachtauto's	100	85	78	70	64	57	57	54	56	50	46	48	45	38	34	32	28	24
Trekkers	100	101	85	75	74	83	84	82	89	81	76	73	67	60	56	51	43	37
- <i>vrachtauto's + trekkers</i>	100	90	81	72	68	65	66	63	66	60	55	56	53	45	41	38	33	28
Autobussen	100	105	115	109	108	96	89	83	80	73	71	64	59	49	45	42	36	31
Speciale voertuigen	100	102	93	74	64	43	38	34	31	33	30	24	21	17	14	13	13	12
- <i>vrachtwagen</i>	100	94	88	79	76	71	70	68	71	66	63	62	59	52	49	46	40	36
Motortweewielers	100	94	109	96	93	80	82	87	82	88	108	116	123	137	151	160	173	174
Bromfietzen	100	110	99	115	99	89	89	84	89	68	89	68	68	67	70	63	63	55
Totaal wegverkeer	100	95	92	87	85	82	81	78	80	77	73	70	66	59	57	54	48	44
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	95	93	95	101	105	107	105	113	118	116	119	107	115	119	119	119	119
Recreatievaart	100	95	90	94	97	100	102	103	108	112	111	119	122	117	118	118	118	118
Zeescheepvaart	100	95	97	101	109	110	114	114	121	126	128	129	130	126	133	132	131	139
Luchtvaart	100	80	77	71	66	65	65	68	80	88	93	89	96	95	98	101	105	110
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	97	97	98	102	103	105	104	108	111	111	114	111	112	117	119	118	120
Totaal verkeer en vervoer	100	96	93	89	89	86	86	84	86	84	81	79	76	71	70	68	63	60

Tabel B-8c: PM₁₀-emissie (verbranding + slijtage naar lucht) verkeer en vervoer op Nederlands grondgebied (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	4.7	4.7	4.7	4.7	4.8	4.8	4.8	4.9	4.9	4.9	5.1	4.8	4.5	4.3	4.3	4.3	3.9	3.8
Bestelauto's	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	2.0	2.0	2.1	2.0	2.0	2.0	1.7	1.7
Vrachtauto's	6.1	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	3.0	3.1	3.0	2.5	2.3	2.2	1.9	1.7
Trekkers	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	3.0	3.0	2.3	2.2	2.1	1.9	1.8	1.6	1.4	1.3
Autobussen	1.4	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.0	0.9	0.9	0.7	0.7	0.6	0.5	0.5
Speciale voertuigen	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Motortweewielers	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Bromfietzen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal wegverkeer	18.0	17.2	17.2	17.2	17.3	17.3	17.4	17.4	17.5	17.6	13.9	13.4	12.9	11.7	11.4	11.0	9.9	9.3
Spoorwegen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Binnenvaart	1.9	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	2.2	2.3	2.0	2.2	2.3	2.3	2.3	2.3
Recreatievaart	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Zeescheepvaart	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.5	1.5	1.5	1.5	1.6	1.6	1.5	1.6
Luchtvaart	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
Mobiele werktuigen	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.9	2.9	2.9	3.0	3.2	3.2	3.2
Totaal niet wegverkeer	6.2	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.8	7.0	6.8	6.9	7.2	7.3	7.3	7.4
Totaal verkeer en vervoer	24.2	23.2	23.2	23.2	23.3	23.3	23.4	23.4	23.5	23.6	20.7	20.5	19.8	18.7	18.6	18.3	17.2	16.7

Tabel B-9a: Energie-afzet aan verkeer en vervoer in Nederland (PJ) (bron: CBS)

(PetaJoules)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
benzine wegverkeer	169.0	162.5	160.1	158.5	159.7	150.2	153.6	149.3	146.9	150.3	152.0	152.4	158.3	167.2	169.8	176.5	184.5	182.1
diesel wegverkeer	90.7	95.6	89.9	100.4	104.6	113.6	127.5	131.8	145.3	154.3	159.1	163.2	174.9	176.4	180.4	185.5	201.2	209.9
LPG wegverkeer	30.4	35.4	39.7	39.0	38.0	37.7	38.3	37.0	38.4	41.9	41.0	39.8	39.0	37.2	35.3	34.1	33.5	33.3
Totaal wegverkeer	290.1	293.4	289.7	298.0	302.3	301.5	319.4	318.1	330.6	346.5	352.1	355.4	372.2	380.8	385.5	396.1	419.2	425.3
Spoorwegen (DE-tractie)	1.8	1.8	1.5	1.4	1.4	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Binnenvaart	28.2	24.7	10.6	11.6	10.9	12.5	7.3	6.2	15.0	10.9	12.0	11.5	13.2	14.2	10.6	12.6	10.9	11.6
Recreatievaart ^{b)}	n.v.t.																	
Zeescheepvaart	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Luchtvaart	1.8	1.6	3.0	2.1	4.5	4.4	5.2	5.9	6.4	6.8	6.7	4.3	2.7	1.9	3.0	4.7	4.1	4.9 ^{a)}
Mobile werktuigen	23.5	23.6	23.7	23.9	23.9	24.0	24.1	24.1	24.0	24.0	24.0	25.0	25.0	25.0	26.0	27.0	27.0	27.0
Totaal niet wegverkeer	55.3	51.7	38.9	39.0	40.7	42.4	38.0	37.5	46.7	42.9	44.0	42.0	42.1	42.3	40.8	45.6	43.3	44.8
Totaal verkeer en vervoer	345.4	345.1	328.6	336.9	343.0	343.9	357.4	355.6	377.3	389.4	396.1	397.4	414.3	423.1	426.3	441.7	462.4	470.1

a) in de MB98 is gerekend met het voorlopige cijfer: 4,3 PJ

b) de brandstofafzet aan recreatievaart zit voor een deel in de afzet aan het wegverkeer en voor een deel in de afzet aan de binnenvaart

Tabel B-9b: Bunkering door internationaal vervoer in Nederland (PJ) (bron: CBS)

(PetaJoules)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
binnenvaart	6.6	7.1	12.6	8.5	13.9	14.5	13.5	11.3	16.6	16.6	13.6	13.0	15.0	10.7	23.3	25.0	19.2	19.3
luchtvaart	38.9	38.1	40.8	43.3	43.2	48.0	50.6	55.0	58.0	58.9	61.6	68.2	81.1	89.4	92.4	105.1	113.3	122.8
zeescheepvaart	387.0	369.8	354.9	332.8	305.4	353.6	395.5	389.0	429.6	417.8	445.1	457.0	459.7	480.8	445.8	449.9	464.2	493.3
TOTAAL	432.4	415.0	408.4	384.7	362.6	416.1	459.6	455.3	504.2	493.4	520.3	538.2	555.8	580.9	561.5	580.0	596.7	635.4

Table B-9c: Energie-afzet aan verkeer en vervoer in Nederland (index 1980 = 100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
benzine wegverkeer	100	96	95	94	94	89	91	88	87	89	90	90	94	99	100	104	109	108
diesel wegverkeer	100	105	99	111	115	125	141	145	160	170	175	180	193	194	199	204	222	231
LPG wegverkeer	100	116	131	128	125	124	126	122	126	138	135	131	128	123	116	112	110	110
Totaal wegverkeer	100	101	100	103	104	104	110	110	114	119	121	123	128	131	133	137	145	147
Spoorwegen (DE-tractie)	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	87	38	41	39	44	26	22	53	38	43	41	47	50	38	45	39	41
Recreatievaart ^{a)}	n.v.t.																	
Zeescheepvaart	n.v.t.																	
Luchtvaart	100	88	162	114	247	243	283	323	352	373	369	233	148	102	164	259	224	269
Mobilele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	93	70	70	74	77	69	68	84	78	79	76	76	76	74	82	78	81
Totaal verkeer en vervoer	100	100	95	98	99	100	103	103	109	113	115	115	120	122	123	128	134	136

Table B-9d: Bunkering door internationaal vervoer in Nederland (index 1980 = 100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
binnenvaart	100	108	192	130	212	220	206	172	253	253	207	197	229	162	355	381	292	294
luchtvaart	100	98	105	111	111	123	130	141	149	152	158	175	209	230	237	270	291	316
zeescheepvaart	100	96	92	86	79	91	102	101	111	108	115	118	119	124	115	116	120	127
TOTAAL	100	96	94	89	84	96	106	105	117	114	120	124	129	134	130	134	138	147

Tabel B-10a: CO₂-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (gebaseerd op binnenlandse energieafzet) (miljard kg)

(mild kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	14.2	14.2	14.4	14.6	14.9	14.7	15.3	14.9	15.1	16.3	16.0	16.1	16.5	17.0	17.3	17.8	18.5	18.7
Bestelauto's	1.2	1.3	1.2	1.3	1.3	1.4	1.6	1.8	1.9	1.1	2.2	2.3	2.5	2.8	2.9	2.9	3.1	3.3
Vrachtauto's	2.9	2.8	2.6	2.8	2.8	2.9	3.2	3.2	3.5	3.9	3.5	3.7	3.9	3.7	3.6	3.7	4.0	3.9
Trekkers	1.5	1.5	1.4	1.5	1.5	1.7	1.9	1.9	2.2	2.5	2.4	2.6	2.8	2.9	3.0	3.2	3.6	3.7
- vrachtauto's+ trekkers	4.3	4.3	4.0	4.3	4.4	4.6	5.0	5.2	5.7	6.5	6.0	6.3	6.7	6.6	6.6	6.8	7.5	7.6
Autobussen	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Speciale voertuigen	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3
- vracherverkeer	6.5	6.7	6.2	6.6	6.7	6.9	7.5	7.8	8.5	8.5	9.1	9.4	10.1	10.3	10.3	10.6	11.6	11.8
Motortweewielers	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Bromfietzen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Totaal wegverkeer	21.0	21.2	20.9	21.5	21.8	21.7	23.0	23.0	23.9	25.0	25.4	25.7	26.9	27.5	27.9	28.7	30.4	30.8
Spoorwegen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Binnenvaart	2.1	1.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.5	0.5	1.1	0.8	0.9	0.8	1.0	1.0	0.8	0.9	0.8	0.8
Recreatievaart ^{a)}	n.v.l.																	
Zeescheepvaart	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Luchtvaart	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3	0.3	0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.3	0.2	0.1	0.2	0.3	0.3	0.4
Mobiele werktuigen	1.7	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.9	2.0	2.0	2.0
Totaal niet wegverkeer	4.0	3.8	2.9	2.9	3.0	3.1	2.8	2.7	3.4	3.1	3.2	3.1	3.1	3.1	3.0	3.3	3.2	3.3
Totaal verkeer en vervoer	25.0	25.0	23.7	24.3	24.8	24.8	25.8	25.7	27.3	28.1	28.6	28.7	30.0	30.6	30.9	32.0	33.5	34.1

^{a)} de brandstofafzet aan recreatievaart zit voor een deel in de afzet aan het wegverkeer en voor een deel in de afzet aan de binnenvaart

Tabel B-10b: CO₂-emissie uit bunkering in Nederland (miljard kg)

(mild kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
binnenvaart	0.5	0.5	0.9	0.6	1.0	1.1	1.0	0.8	1.2	1.2	1.0	0.9	1.1	0.8	1.7	1.8	1.4	1.4
luchtvaart	2.8	2.8	3.0	3.2	3.2	3.5	3.7	4.0	4.2	4.3	4.5	5.0	5.9	6.5	6.7	7.7	8.3	9.0
zeescheepvaart	29.8	28.5	27.3	25.6	23.5	27.2	30.5	30.0	33.1	32.2	34.3	35.2	35.4	37.0	34.3	34.6	35.7	38.0
TOTAAL	33.1	31.8	31.2	29.4	27.7	31.8	35.1	34.8	38.5	37.7	39.8	41.1	42.4	44.3	42.8	44.1	45.4	48.4

Tabel B-10c: CO₂-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (index 1980=100)

(index 1980 =100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	100	101	103	105	103	107	105	106	115	113	113	116	119	122	125	130	131
Bestelauto's	100	103	102	105	109	117	134	144	156	87	182	183	205	231	236	239	252	270
Vrachtauto's	100	99	92	99	100	101	111	114	124	139	124	129	137	131	126	129	139	138
Trekkers	100	104	93	101	105	117	127	132	149	171	166	176	192	195	203	215	243	248
- vrachtauto's+ trekkers	100	101	92	100	101	106	117	120	132	150	138	145	156	153	152	158	175	175
Autobussen	100	106	98	106	104	106	108	109	112	127	120	116	118	122	118	121	127	121
Speciale voertuigen	100	127	107	112	102	73	76	81	80	74	73	65	65	59	55	57	67	73
- vrachtwagen	100	103	96	102	103	106	116	121	132	131	141	145	156	159	159	164	178	182
Motortweewielers	100	101	118	100	95	76	82	83	74	81	101	110	113	133	141	153	169	166
Bromfietzen	100	108	101	114	101	91	91	80	83	65	96	74	73	75	74	68	69	59
Totaal wegverkeer	100	101	100	102	104	104	110	110	114	119	121	122	128	131	133	137	145	147
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	87	38	41	39	44	26	22	53	38	43	41	47	50	38	45	39	41
Recreatievaart	n.v.t.																	
Zeescheepvaart	100	88	162	114	247	243	283	323	352	373	369	233	148	102	164	259	224	269
Luchtvaart	100	102	102	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Mobiele werktuigen	100	94	71	71	74	77	69	68	84	78	79	76	76	76	74	82	78	81
Totaal niet wegverkeer	100	94	71	71	74	77	69	68	84	78	79	76	76	76	74	82	78	81
Totaal verkeer en vervoer	100	100	95	97	99	99	103	103	109	113	114	115	120	122	123	128	134	136

Tabel B-10d: CO₂-emissie uit bunkering in Nederland (index 1980 =100)

(index 1980 = 100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
binnenvaart	100	108	192	130	212	220	206	172	253	253	207	197	229	162	355	381	292	294
luchtvaart	100	98	105	111	111	123	130	141	149	152	158	175	209	230	237	270	291	316
zeescheepvaart	100	96	92	86	79	91	102	101	111	108	115	118	119	124	115	116	120	127
TOTAAL	100	96	94	89	84	96	106	105	116	114	120	124	128	134	129	133	137	146

Tabel B-11a: N₂O-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (gebaseerd op binnenlandse energieafzet) (miljoen kg)

(mln kg)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	1.32	1.38	1.45	1.49	1.54	1.56	1.68	1.68	1.79	2.04	3.41	3.60	3.87	3.98	4.13	4.35	4.21	3.96
Bestelauto's	0.10	0.10	0.11	0.11	0.12	0.13	0.15	0.17	0.19	0.10	0.23	0.24	0.27	0.32	0.30	0.32	0.34	0.31
Vrachtauto's	0.67	0.67	0.62	0.66	0.66	0.67	0.72	0.74	0.81	0.90	1.04	1.06	1.09	1.01	0.92	0.90	0.93	0.87
Trekkers	0.27	0.29	0.26	0.29	0.30	0.34	0.37	0.39	0.45	0.52	0.97	0.97	1.00	0.98	0.96	0.94	0.98	0.95
- vrachtauto's+ trekkers	0.95	0.96	0.88	0.95	0.97	1.01	1.09	1.13	1.26	1.42	2.01	2.03	2.09	1.99	1.88	1.84	1.91	1.83
Autobussen	0.11	0.11	0.11	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12	0.13	0.15	0.22	0.21	0.21	0.21	0.20	0.20	0.20	0.19
Speciale voertuigen	0.07	0.09	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.08	0.08	0.07	0.07	0.06	0.06	0.07	0.07
- vrachtwagen	1.23	1.27	1.17	1.26	1.27	1.32	1.43	1.48	1.64	1.73	2.55	2.56	2.64	2.59	2.44	2.41	2.52	2.40
Motortweewielers	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Bromfietzen	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Totaal wegverkeer	2.58	2.68	2.65	2.78	2.84	2.90	3.14	3.18	3.45	3.80	5.96	6.16	6.51	6.56	6.57	6.76	6.73	6.36
Spoorwegen	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
Binnenvaart	0.46	0.40	0.17	0.19	0.18	0.20	0.12	0.10	0.24	0.18	0.19	0.19	0.21	0.23	0.17	0.20	0.18	0.19
Recreatievaart ^{a)}	n.v.l.																	
Zeescheepvaart	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Luchtvaart	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02
Mobiele werktuigen	0.38	0.38	0.38	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	0.39	0.40	0.40	0.40	0.42	0.44	0.44	0.44
Totaal niet wegverkeer	0.87	0.82	0.59	0.61	0.61	0.63	0.56	0.54	0.68	0.62	0.63	0.63	0.65	0.66	0.63	0.68	0.65	0.67
Totaal verkeer en vervoer	3.45	3.50	3.25	3.38	3.45	3.54	3.69	3.72	4.13	4.42	6.59	6.79	7.16	7.23	7.19	7.44	7.38	7.03

^{a)} de brandstofafzet aan recreatievaart zit voor een deel in de afzet aan het wegverkeer en voor een deel in de afzet aan de binnenvaart

Tabel B-11b: N₂O-emissie verkeer en vervoer conform IPCC (index 1980=100)

(index 1980 =100)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	100	104	110	113	117	118	128	127	136	155	258	273	293	302	313	330	319	300
Bestelauto's	100	107	108	113	118	131	157	175	197	107	239	242	272	326	307	322	346	321
Vrachtauto's	100	99	92	98	98	99	107	110	119	134	154	158	162	150	137	134	137	129
Trekkers	100	106	96	106	111	126	136	141	166	190	355	356	365	361	350	343	360	350
- vrachtauto's + trekkers	100	101	93	101	102	107	116	119	133	150	212	215	221	210	198	194	202	193
Autobussen	100	106	99	109	108	112	114	114	118	133	202	193	192	190	180	181	184	172
Speciale voertuigen	100	127	102	105	94	75	78	76	77	83	114	102	100	88	79	79	91	97
- vrachtwagen	100	103	95	103	103	107	116	120	133	141	208	208	215	210	198	196	205	195
Motorfietsrijders	100	95	110	93	95	76	82	83	74	81	13	15	15	18	19	20	23	22
Bromfietzen	100	108	101	114	101	91	91	80	83	65	2	2	2	2	2	2	2	1
Totaal wegverkeer	100	104	103	108	110	113	122	123	134	147	231	239	253	255	255	262	261	247
Spoorwegen	100	98	84	80	78	81	75	69	67	67	67	67	67	67	69	69	69	69
Binnenvaart	100	87	38	41	39	44	26	22	53	38	43	41	47	50	38	45	39	41
Recreatievaart	n.v.t.																	
Zeescheepvaart	n.v.t.																	
Luchtvaart	100	88	162	114	247	240	289	330	360	381	365	231	146	102	163	258	222	268
Mobiele werktuigen	100	101	101	102	102	102	103	103	102	102	102	106	106	106	111	115	115	115
Totaal niet wegverkeer	100	94	68	69	69	73	64	62	78	71	73	72	74	76	72	78	75	76
Totaal verkeer en vervoer	100	101	94	98	100	103	107	108	120	128	191	197	208	209	208	216	214	204

Tabel B-12a: Energiegebruiksfactoren wegverkeer (MJ/km)

(MJ/km)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	2.99	2.98	2.95	2.92	2.87	2.85	2.79	2.76	2.72	2.72	2.64	2.64	2.64	2.64	2.63	2.66	2.67	2.64
<i>waarvan: benzine</i>	3.02	3.02	2.99	2.97	2.91	2.89	2.84	2.81	2.79	2.77	2.72	2.72	2.72	2.72	2.72	2.74	2.77	2.72
<i>diesel</i>	3.04	2.99	2.96	2.87	2.78	2.74	2.60	2.53	2.49	2.56	2.41	2.41	2.46	2.42	2.44	2.47	2.44	2.47
<i>LPG</i>	2.79	2.79	2.75	2.79	2.75	2.79	2.75	2.79	2.69	2.72	2.60	2.60	2.55	2.52	2.47	2.52	2.44	2.42
Bestelauto's	4.13	4.11	4.09	4.08	4.06	4.04	3.94	3.84	3.78	3.70	3.71	3.57	3.50	3.47	3.51	3.51	3.52	3.53
<i>waarvan: benzine</i>	3.94	3.94	3.94	3.95	3.95	3.95	3.83	3.70	3.62	3.50	3.50	3.36	3.29	3.23	3.23	3.23	3.23	3.23
<i>diesel</i>	4.58	4.58	4.45	4.33	4.21	4.10	4.03	3.94	3.90	3.82	3.82	3.66	3.59	3.55	3.59	3.59	3.59	3.59
<i>LPG</i>	3.18	3.18	3.35	3.54	3.74	3.98	3.74	3.47	3.28	3.11	3.11	3.03	2.99	2.96	2.96	2.96	2.96	2.96
Vrachtauto's	11.51	11.50	11.58	11.65	11.73	11.80	11.96	11.96	11.96	11.96	11.97	11.96	11.96	11.96	11.96	11.96	11.96	11.96
Trekkers	14.76	14.52	14.35	14.12	13.90	13.69	13.80	13.80	13.28	13.28	13.28	13.28	13.28	12.81	13.28	13.28	13.28	13.28
Autobussen	12.60	12.60	12.43	12.26	12.09	11.91	11.95	11.94	11.97	11.97	11.96	11.95	11.95	11.95	11.95	11.94	11.93	11.92
Speciale voertuigen	12.15	12.18	12.21	12.23	12.38	11.84	11.80	11.86	11.93	10.64	10.78	10.84	11.04	10.70	10.91	10.93	10.94	11.03
Motorwielers	2.06	2.19	2.19	2.19	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06	2.06
Bromfietzen	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82

Tabel B-12b: CO₂-emissiefactoren wegverkeer (g/km)

(g/km)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	214	213	211	209	205	204	199	197	195	195	189	189	189	189	189	191	192	189
<i>waarvan: benzine</i>	217	217	215	213	210	208	204	202	201	199	197	197	197	197	197	198	200	197
<i>diesel</i>	223	219	217	210	204	201	191	185	183	188	176	176	180	178	179	181	179	181
<i>LPG</i>	188	188	186	188	186	188	186	188	182	184	173	173	169	167	164	167	162	161
Bestelauto's	298	297	295	294	294	292	286	278	275	269	270	260	255	253	256	256	257	257
<i>waarvan: benzine</i>	284	284	284	284	284	284	275	266	260	252	253	243	238	233	233	233	233	233
<i>diesel</i>	336	336	326	318	309	301	295	289	286	280	280	268	263	260	263	263	263	263
<i>LPG</i>	215	215	227	239	253	269	253	235	222	210	206	201	199	196	196	196	196	196
Vrachtauto's	844	843	848	854	859	865	877	877	877	877	877	877	877	848	876	876	876	876
Trekkers	1082	1065	1052	1035	1019	1003	1011	1011	974	974	974	974	974	939	974	974	974	974
Autobussen	923	924	911	898	886	873	876	875	877	877	876	876	876	876	876	875	874	874
Speciale voertuigen	889	891	893	895	906	865	862	867	873	778	789	794	809	784	799	801	802	808
Motorwielers	148	158	158	158	148	148	148	148	148	148	149	149	149	149	149	149	149	149
Bromfietzen	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	59	59	59	59	59	59	59

Table B-12c: NO_x-emissiefactoren wegverkeer (g/km)

(g/km)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	2.6	2.5	2.5	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.1	2.0	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.0
<i>waarvan: benzine</i>	2.9	2.9	2.9	2.8	2.7	2.7	2.7	2.6	2.6	2.5	2.3	2.1	1.9	1.7	1.6	1.5	1.3	1.2
<i>diesel</i>	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6
<i>LPG</i>	1.5	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.8
Bestelauto's	2.5	2.4	2.4	2.3	2.1	2.0	1.9	1.8	1.7	1.7	1.6	1.5	1.4	1.4	1.3	1.3	1.2	1.1
<i>waarvan: benzine</i>	3.4	3.4	3.3	3.3	3.3	3.2	3.1	3.0	3.0	3.0	3.0	2.9	2.7	2.7	2.6	2.5	2.5	2.3
<i>diesel</i>	1.3	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.0	1.1	1.0	1.0	1.0	1.0
<i>LPG</i>	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.3	2.4	2.3	2.5	2.4	2.2	2.1	2.0
Vrachtauto's	14.7	14.6	14.5	14.5	14.3	14.1	14.0	13.8	13.6	13.2	12.9	12.6	12.2	11.4	11.2	10.7	10.2	9.7
Trekkers	25.3	25.2	24.5	23.8	23.2	23.1	22.8	22.1	21.4	20.3	19.2	18.2	17.1	16.0	15.5	14.4	13.3	12.7
Autobussen	17.1	17.0	16.8	16.8	16.7	16.6	16.5	16.5	16.4	16.1	16.0	15.7	15.4	14.6	14.4	14.0	13.6	13.3
Speciale voertuigen	11.6	11.7	11.4	11.2	11.1	10.6	10.6	10.6	10.8	11.0	11.1	11.1	11.1	10.2	10.1	9.8	9.5	9.3
Motorfietsen	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
Bromfietsen	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1

Table B-12d: NMVOS-emissiefactoren wegverkeer (verbranding + verdamping) (g/km)

(g/km)	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Personenauto's	3.0	2.8	2.7	2.7	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	1.9	1.7	1.5	1.4	1.3	1.1	1.1	1.0	0.9
<i>waarvan: benzine</i>	3.4	3.4	3.4	3.3	3.3	3.3	3.0	2.9	2.8	2.6	2.4	2.1	1.8	1.7	1.5	1.5	1.3	1.2
<i>diesel</i>	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1
<i>LPG</i>	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.2	1.1	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.3
Bestelauto's	3.1	2.9	2.7	2.5	2.3	2.1	1.8	1.7	1.5	1.4	1.3	1.1	1.0	0.8	0.7	0.6	0.6	0.5
<i>waarvan: benzine</i>	4.7	4.5	4.4	4.3	4.2	4.2	4.2	4.1	4.1	4.1	4.1	3.8	3.6	2.8	2.7	2.6	2.5	2.5
<i>diesel</i>	1.2	1.1	1.0	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2
<i>LPG</i>	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.7	1.7	1.5	1.5	1.3	1.2	1.1
Vrachtauto's	4.2	3.8	3.6	3.3	3.0	2.6	2.6	2.4	2.3	2.2	2.2	2.1	2.1	1.8	1.8	1.8	1.8	1.7
Trekkers	4.9	5.0	4.5	3.9	3.7	3.8	4.0	3.7	3.7	3.5	3.5	3.2	3.1	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3
Autobussen	6.3	6.6	7.2	6.9	6.8	6.1	5.8	5.4	5.4	5.1	5.0	4.6	4.5	3.9	3.8	3.7	3.6	3.5
Speciale voertuigen	6.6	5.9	6.1	5.5	5.4	4.8	4.4	4.2	4.0	4.2	4.0	3.7	3.6	3.2	3.0	2.9	2.9	2.8
Motorfietsen	6.0	6.1	5.9	6.0	6.0	6.1	5.9	5.9	6.0	5.9	5.8	5.8	5.9	5.8	5.9	5.9	5.9	5.9
Bromfietsen	8.0	7.6	7.6	7.3	7.6	7.4	7.5	7.5	7.4	7.7	7.3	7.6	7.5	7.6	7.6	7.8	7.8	8.4

